

Pripovedke
za
m l a d i n o .

Poslovenil
J. Markič.

V Ljubljani, 1887.

Založil in izdal M. Gerber. — Tisk „Narodne Tiskarne“.

Pripovedke

za

mladino.

Poslovenil
J. M a r k i č.

V LJUBLJANI.

Založil in izdal M. Gerber. — Tisk „Narodne Tiskarne“.

1887.

108514

QFZQ 1/1951

Žabji kralj ali železni Henrik.

Y starih časih, ko so še same želje pomagale, živel je kralj, kojega hčere so bile vse lepe, najmlajša pa je bila tako lepa, da se je solnce samo, ki je vendar že mnogo videlo, vselej čudilo, kadar jej je v obrazek zasijalo. Blizo kraljevega gradu bil je velik teman gozd, in v gozdu pred staro lipo vodnjak; kadar je bil prav vroč dan, šla je kraljičina v gozd ter se je vsedla na rob hladnega vodnjaka; in ako se je dolgočasila, vzela je zlato krogeljico, metala jo je kvišku ter jo zopet vjemala; to je bila njena najljubša igrača.

Enkrat pa se zgodi, da zlata kraljičinina krogeljica ne pade v njeno ročico, katero kvišku drži, ampak poleg nje na tla ter da se naravnost v vodo strklja. Kraljičina ji sledi z očmi, toda krogeljica zgine, vodnjak pa je tako globok, da se mu na dno ne vidi. Tu se začne jokati, in se joka vedno glasneje ter se ne more nikakor utolažiti. In ko tako tuguje, zakliče nekdo: „Kaj ti je, kraljičina, saj upiješ, da bi se te kamen usmilil?“ Ozre se, odkod je ta glas, tu zagleda žabo, ki svojo debelo grdo glavo iz vode moli. „A, ti si, stari povodni tlesk,“ pravi, „jokam se zaradi svoje zlate krogeljice, ki mi je v vodnjak pala.“ „Le tiho bodi,“ odgovori jej žaba, „tu pač morem pomagati, toda kaj mi daš, ako ti igračo zopet iz vode prinesem?“ „Kar hočeš, ljuba žabica,“ pravi deklica, „svoja obla-

čila, svoje bisere in dragocene kamene, in zlato krono ti dam, katero nosim.“ Žaba pa odgovori: „Tvojih oblačil, tvojih biserov in dragocenih kamenov kakor tudi tvoje zlate krone ne maram; ako me hočeš pa rada imeti, da ti bodem v tovarštvo pri igri, da bom pri mizici poleg tebe sedela, raz tvoj zlat okrožnik jedla, iz tvoje kupice pila in v tvoji postelji spala; ako mi to obljubiš, šla bom na dno in ti prinesla zlato krogeljico.“ „Da, da,“ pravi mu, „vse ti obljubim, samo da mi mojo krogeljico zopet prineseš.“ Mislila pa si je: „Kaj ta žabji bedak ne blebeta, ta sedi v vodi pri svojih drugih in raglja, ne pa da bi postal človekov tovariš.“

Ko sliši žaba, da mu kraljičina vse obljubi, kar zahteva, potopi svojo glavo ter zgine na dno; za nekaj časa pa zopet k vrhu privesla, držeča krogeljico v žrelu, kojo v travo vrže. Deklica je vsa radostna, ko svojo igračo zopet zagleda, pobere jo ter veselo odskaklja. „Počakaj, počakaj,“ vpije žaba, „vzemi me s seboj, jaz ne morem tako hiteti kakor ti.“ Pa kaj jej pomaga, da svoj kvak kvak tako glasno za njo kriči, kakor le more! Kraljičina hiti ne slušaje na-njo domov ter kmalu pozabi žabo, ki je morala zopet v vodnjak nazaj.

Druzega dne pa, ko se s kraljem in vsemi dvorniki k mizi vsede ter raz svoj zlati krožnik jé, prileze, plič plač, plič plač, nekaj po mramornastih stopnicah in dospevši na vrh potrka na vrata rekoč: „Kraljičina najmlajša, odpri mi!“ Hitro teče gledat, kdo je zunaj, in ko odpre, sedi žaba pred njo. Hitro zalopi vrata, ter se vsede k mizi, pa zeló jo je grôza. Kralj pač vidi, da jej srce močno utriplje, ter pravi: „Ljubi otrok, kaj trepetáš, morda je kak velikan pred durmi, ki te hoče s seboj vzeti?“

„O ne,“ odgovori mu, „ni velikan, samó ostudna žaba je.“ „Kaj pa hoče žaba od tebe?“ „O, oče ljubi,

ko sem včeraj v gozdu pri vodnjaku sedela in se igrala, pala mi je zlata kroglica v vodo. In ker sem se jokala, prinesla mi jo je žaba zopet nazaj: ker je pa vsekako zahtevala, obljubila sem jej, da ima biti moj tovariš, nikakor pa si nisem mogla misliti, da more iz svoje vode priti. Sedaj pa zunaj sedi ter hoče k meni.“ Zdajci v drugo potrka ter kliče:

„Kraljičina najmlajša,
odpri mi, odpri;
mari si pozabila,
kar si mi obljubila
pri hladnem vodnjaku?
Kraljičina najmlajša,
odpri mi, odpri!“

Sedaj pravi kralj: „Kar si obljubila, to moraš tudi spolniti; idi ter jej odpri!“ Gre in odpre vrata. Zdajci priskaklja žaba v sobo, vedno za njo do njenega stola. Žaba obsedi, rekoč: „Vzdigni me k sebi.“ Obotavlja se, dokler jej kralj ne zaukaže. Žaba poskoči s stola na mizo ter pravi: „Porini mi svoj zlati okrožniček bliže, da bodevi skupaj jedli.“ Stori pač, kar se jej reče, a vidi se, da ne rada. Žaba je s slastjo, njej pa zaostaja vsak grižljaj v grlu. Slednjič pravi: „Sedaj sem sita in trudna, nesi me gori v svojo sobico ter pripravi svojo svileni posteljico, da bodevi skupaj spali.“ Kraljičina se zajoče, boji se mrzle žabe, katere se še dotakniti ne upa in ki hoče sedaj še celó v njeni lepi čedni postelji spati. Kralj pa se razjezi: „Kdor ti je pomagal, ko si bila v nadlogi, tega tudi pozneje ne smeš zaničevati.“ Sedaj še-le jo zgrabi z dvema prsti ter jo nese s seboj; ko pride pa v svojo sobico, vrže jo v kot. Ko pa že v postelji leži, prileze k njej, rekoč: „Trudna sem ter hočem tako dobro spati, kakor ti; vzdigni me k sebi, ali te pa zatožim pri očetu.“ Zeló huda jo prime ter telebi z vso močjo ob steno, češ, sedaj boš imela mir, ti, grda pokveka.

Ko pa na tla pade, ni več žaba, ampak kraljič
lepih in prijaznih oči. Ta je sedaj po njenega očeta
volji njen tovariš in soprog. Začne jej pripovedovati,
da ga je hudobna čarovnica zaklela, da ga nikdo drugi
ni mogel rešiti, kakor ona sama, ter da se bodeta drugo
jutro peljala v njegovo kraljestvo. Potem zaspita, drugo
jutro pa, ko ju solnce zbudi, pripelje se voz, v kateri
je osem lepih konjičev upreženih; ti imajo bela nojeva
peresa na glavi in oprava njihova je iz čistega zlata.
Zadaj na vozu pa stoji služabnik mladega kraljiča; to
je zvesti Henrik, ki se je tako žalostil, ko je njegov
gospod postal žaba, da si je dal svoje srce v tri že-
lezne obroče okovati, da bi mu same žalosti in tuge
ne počilo. Na tem krasnem vozu ima se odpeljati
mladi kraljič v svoje kraljestvo; zvesti Henrik oba
vanj posadi, vstopi se zopet zadaj ter je poln radosti
zaradi rešitve. Ko se že nekaj časa peljejo, zasliši
kraljič, da za njim poka, kakor bi se nekaj lomilo.
Obrne se ter zavpije: „Henrik! voz se lomi.“ Ta pa
mu odgovori: „Ne, gospod, to ni voz, to je obroč
mojega srca, ki je tako tugovalo, ko ste še sedeli v vod-
njaku kot grda žaba.“

Še enkrat in še enkrat je počilo med potjo, in
vsak pot je menil kraljič, da se voz lomi; toda bila
sta le obroča, ki sta odskočila od srca zvestega Hen-
rika, ker je sedaj njegov gospod zopet rešen in srečen.

Marijini otrok.

Pred velikim gozdom živel je drvar s svojo ženo. Imel je jedinega otroka, deklico treh let. Bili so pa tako revni, da niso več vsakdanjega kruha imeli in stariši niso vedeli, kaj bi dali otroku jesti. Nечега jutra gre drvar poln skrbi v gozd po svojih opravkih, in ko tukaj drva seka, stoji pred njim naenkrat lepa velika gospa, na glavi ima krono samih migljajočih zvezdic, ter mu reče: „Devica Marija sem, mati Kristova; reven si in v nadlogah, prinesi mi svojega otroka, vzela ga bom s seboj, mati mu bom in skrbela bom zanj.“ Drvar uboga, gre po svojega otroka ter ga izroči Mariji Devici, ki ga s seboj v nebo vzame. Tukaj se mu dobro godi, sladčice jé in pije sladko mleko, oblačila njegova so zlata in angeljčki se ž njim igrajo. Ko postane štirinajst let star, pokliče ga Marija k sebi ter pravi: „Ljubi otrok, na dolgo potovanje moram iti, tu vzemi ključke k trinajstim vratam nebeškega kraljestva v shrambo: dvanajst od teh smeš odpreti in njih krasoto občudovati, trinajsta pa, h katerim ta-le mali ključek spada, prepovedana so ti: varuj se, da jih ne odpreš, sicer bodeš nesrečna postala.“ Deklica obljubi, da bode ubogala, in ko Marija odide, prične pregledovati stanovanja nebeška: vsaki dan odpre jedno, dokler vseh ne vidi. V vsakem pa sedi apostol, katerega obdaja luč in svitloba. Raduje se krasote in veličastva, angeljčki pa, ki jo spremlju-

jejo, radujejo se ž njo. Samo trinajsta vrata so še ostala, njo pa tare grozna radovednost, da bi izvedela, kaj je notri, in zaradi tega pravi angeljčkom: „Saj popolnoma jih nočem odpreti, samo toliko jih bom odklenila, da bomo malo skozi špranjo videli.“ „O nikar,“ odgovore jej angeljčki, „to bi bil greh: Devica Marija je prepovedala, in lahko to postane tvoja nesreča.“ Tedaj obmolkne, toda radovednost v njenem srci ne molči, temuč kljuje in kljuje v njem ter jej ne da mirú. In ko necega dne vsi angeljčki izlete, misli si: „Sedaj sem sama in lahko malo noter pokukam, saj nikdo ne ve, da to storim.“ Poišče ključek; ko ga ima v roki, vtakne ga v ključavnico, in ko je notri, zasučé ga. Naenkrat se vrata na stežaje odpro in v ognji in svitlobi vidi sveto Trojico sedeti, začudena zre van-jo, potem pa potiplje nekoliko s prstom blesk, in glej, prst je pozlačen. Tu jo obide neznana grôza, vrata silovito zapre ter odteče. Strah pa jo noče zapustiti, srce jej neprestano burno bije ter se noče uto-lažiti; tudi zlato ostane na prstu ter se ne da odstraniti, naj izmiva in praska, kolikor hoče.

Ni še dolgo, ko se Devica Marija povrne s potovanja. Pokliče deklico k sebi ter jej reče, da naj jej da nebeške ključe zopet nazaj. Ko kjuče pomoli, pogleda jej Marija v oči, rekoč: „Ali nisi trinajstih vrat odprla?“ „Ne,“ glasi se odgovor. Tu jej položi roko na srce ter čuti, kako jej utriplje in utriplje, ter tako spozna, da je zapoved prelomila in vrata odprla. Še enkrat jo upraša: „Ali v resnici nisi tega storila?“ in drugič odgovori deklica: „Ne“. Pri tem pa Marija zapazi prst, ki se je pri tipanji nebeškega svita pozlatil, ter praša tretjič: „Ali nisi tega storila?“ in tretjič pravi deklica: „Ne“. Marija sedaj žalostno reče: „Nisi me ubogala in si se poleg tega še lagala; nisi več vredna, da bivaš v nebesih.“

Tu deklica trdno zaspi, in ko se prebudi, leži zdolaj na zemlji sredi neznane goščave. Klicati hoče, toda niti enega glasu ne more iz grla spraviti: kvišku poskoči ter hoče zbežati, ali kamor se obrne, povsod jo zadržuje gosto trnje, kojega ne more predreti. Sredi te soteske stoji staro votlo drevo, to jej mora biti v stanovanje. Ko se zmrači, zleze vanj, in ko dežuje in vihar buči, najde v njem zavetje. Toda življenje je to, da se Bogu usmili, in ako pomisli, kako je bilo v nebesih lepo in da so se angeljčki ž njo igrali, britko se zjoče. Koreninice in jagode so njena jedina hrana: te si mora iskati, kamor jo dopušča gosto grmovje. V jeseni si nabira odletele orehe in listje, in ko pokriva sneg in led zemljo, so orehi njena hrana, v listje pa se zarije, kakor uboga živalica, da je ne zebe. Kmalu pa se začne obleka njena trgati in kos za kosom jej pada s telesa. Potem, ko v spomladi solnce začne gorkeje sijati, hodi pred drevo sedet, in njeni dolgi lasje jo od vseh strani pokrivajo kakor plašč. Tako sedi leto za letom ter poskuša, kaj je beda in gorjé na zemlji.

Enkrat pa, ko vse drevje zopet zeleni, pride kralj tiste dežele v gozd na lov ter zasleduje srno, in ker je ta ubežala v grmovje, katero obdaja votlo drevo, stopi raz konja, pretrga goščavo ter si napravi pot z mečem. Prišedši skozi grmovje, zagleda pod drevesom sedečo prekrasno deklico, katero njeni zlati lasje pokrivajo do tal. Kralj obstane ter jo začuden gleda, potem jo pa ogovori: „Kdo si in zakaj tu v samoti sediš?“ Toda ne odgovori mu, ker ne more svojih ust odpreti. Kralj jej nadalje pravi: „Ali hočeš iti z menoj na moj grad?“ Prikima mu le nekoliko z glavico. Kralj jo vzame v naročje, nese jo na konja ter odjaha ž njo. Prišedši ž njo v kraljevi grad, da jej obleči krasno opravo in sploh vsega v obilem. In akoravno ne more govoriti, vendar je tako zala in mila, da jo

ima kralj iz srca rad, in ne traja dolgo, da se ž njo poroči.

Za leto dni dobi kraljica sinčka. Noč potem, ko sama v postelji leži, prikaže se jej Devica Marija ter jej reče: „Ako hočeš resnico povedati in priznati, da si prepovedana vrata odprla, odpreti ti hočem usta in zopet dati glas, ako ostaneš pa v grehu in trdovratno tajiš, vzela bodem novorojenčka tvojega s seboj.“

Tu jej je dano, da more odgovoriti, toda ostane trdovratna ter pravi: „Ne, nisem odprla prepovedanih vrat,“ in Devica Marija jej vzame dete iz naročja ter zgine ž njim. Drugo jutro pa, ko ne morejo otroka najti, začno ljudje mrmrati, češ, kraljica je človeško meso in je svoje lastno dete umorila. Vse to sliši, pa ne more se zagovarjati. Kralj pa tega ne verjame, ker jo ima preveč rad.

Leto potem dobi kraljica zopet sinčka. Po noči stopi Devica Marija k nji, rekoč: „Ako hočeš priznati, da si prepovedana vrata odprla, dala ti bodem otroka nazaj, ako ostaneš pa v pregrehi ter tajiš, vzela bodem tudi tega novorojenčka s seboj.“ Kraljica zopet pravi: „Ne, nisem odprla prepovedanih vrat,“ in Devica jej vzame dete iz naročja in s seboj v nebesa. Zjutraj, ko ljudje slišijo, da je otrok zopet zginil, glasno govore, da ga je kraljica pojedla, in kraljevi svetovalci zahtevajo, da se mora obsoditi. Kralj pa jo tako ljubi, da ne more in noče kaj tacega verjeti, ter zažuga svetovalcem s telesno in smrtno kaznijo, ako bodo še kaj tacega govorili.

Tretje leto pa dobi kraljica lepo hčerko, in tudi sedaj se jej prikaže Marija po noči ter jej reče: „Pojdi z menoj.“ Prime jo za roko in jo pelje v nebesa, kjer jej pokaže njena starejša otroka, katera se jej smehljata in se s svetovno kroglo igrata. Ko se kraljica nad tem razveseli, pravi jej Devica Marija: „Ako sedaj priznaš, da si prepovedana vrata odprla, dala ti bodem oba

sinčka nazaj.“ Kraljica pa tretjič odgovori: „Ne, nisem prepovedanih vrat odprla.“ In Devica naredi, da se kraljica zopet na zemljo pogrezne ter jej vzame tudi tretje dete.

Drugo jutro pa, ko se to zve, kriči vse ljudstvo glasno: „Kraljica ljudi žre, obsodite jo!“ in kralj ne more več svetovalcev potolažiti. Pred sodnijo jo postavijo, in ker se ne more zagovarjati, obsodijo jo v smrt na gromadi. Takój začno drva skupaj nositi, in ko je na kol privezana ter že plamen krog in krog po njej sega, tu se staja led njenega napuha in srce njeno občuti kès; sedaj si misli: „O da bi mogla pred svojo smrtjo obstati, da sem vrata odprla.“ Zdajci se jej jezik odveže in glasno zakliče: „Da, Marija, storila sem!“ V tem trenutku pa tudi že začne nebo deževati ter pogasi ogenj, nad njo pa se zasveti, Devica Marija se prikaže, na vsaki strani ima enega sinčka, v naročji pa novorojeno hčerko. Prijazno jej reče: „Kdor svoj greh prizna ter kès obudi, temu je odpuščeno.“ To rekši, poda jej otroke, razveže jej jezik ter podeli srečo za vse življenje.

Kako je šel nekdo po širokem svetu, da bi zvedel, kaj je strah.

Nek oče je imel dva sinova, starejši je bil moder in pameten ter je bil za vsako stvar priročen, mlajši pa je bil neumen, ni mogel ničesar razumeti in naučiti se: in ako so ga ljudje videli, djali so: „S tem bo imel oče še svoje križe!“ Kar je bilo storiti, vse je moral vselej starejši zvršiti: ako mu je pa oče ukazal, da naj po kaj gre, ter je pot po noči vodila čez pokopališče ali sploh kak neznan kraj, odgovoril je pač: „O, oče, strah me je,“ ker bil je bojazljiv. Ali če so se zvečer pri ognji povesti pripovedovale, pri katerih človeka kurja polt obhaja, djali so včasih poslušalci: „Oh, kar mrazi me!“ Najmlajši pa je sedé v kotu poslušal in ni mogel razumeti, kaj se to pravi. „Vedno govore: ‚Mrizi me, mrazi me!‘ mene nič ne mrazi: to je gotovo kaka umetnost, o kateri tudi nič ne razumem.“

Tu se zgodi, da mu oče enkrat pravi: „Ti tam v kotu, poslušaj me: velik in močan postajaš, glej tedaj, da se kaj naučiš, s čemur si bodeš mogel kruha služiti. Saj vidiš, kako se tvoj brat trudi, pri tebi pa je vsaka beseda zaman.“ — „O oče,“ odgovori mu, „saj se hočem učiti; najrajše pa bi se naučil, če bi bilo mogoče, da bi me mrazilo; o tem ne razumem ničesar.“ Starejši se zasmije, ko to sliši, ter si misli:

„O ljubi Bog, kak bedak je moj brat, iz tega vse življenje ne bo ničesar: kar se Janezek ne uči, tega tudi Janez ne zna.“ Oče pa z globokim vzdihljajem pravi: „Da te bo mrazilo, naučil se boš že, toda svojega kruha si s tem ne boš zaslužil.“

Kmalu potem jih obišče cerkovnik, in tedaj mu potoži oče svoje nadloge, kako da njegov mlajši sin ni za nobeno stvar porabiti, da nič ne ve in se ničesar ne uči. „Pomislite si, ko sem ga vprašal, kako da si hoče svoj živež prislužiti, odgovori mi, da se hoče naučiti, da bi ga strahu mrazilo.“ — „No, če družega ni,“ odgovori mu cerkovnik; „dajte ga k meni; pri meni se bo že navadil, jaz ga bom že ogladil.“ Oče je s tem zadovoljen, češ, se bo vsaj malo obtesal. Cerkovnik ga tedaj vzame v svojo hišo, kjer mora mesto njega hoditi zvonit. Nekaj dni potem ga pokliče o polnoči ter mu ukaže, da naj gre dan zvonit. „Boš že čutil,“ misli si, „kako človeka strahu mraz preletava,“ ter gre skrivaj pred njim v zvonik; ko pa neumni sin pride do zvonov in hoče vrv zgrabiti, obrne se ter zagleda nasproti lin na stopnicah nekaj belega stati. „Kdo si?“ zavpije, toda prikazen ne odgovori in se ne gane. „Odgovori!“ zakriči še enkrat, „ali pa glej, da se zgubiš, po noči nimaš tu ničesar iskati.“ Cerkovnik pa mirno obstane, da bi mladič mislil, da je to strah. Ta pa v tretje pokliče: „Kaj češ tukaj, govori, če si poštenjak, drugače pa te vržem po stopnicah, da boš do smrti pamtil, kaj se pravi ljudi nadlegovati.“ Cerkovnik pa si misli: „No, pač ne bo tako hudo,“ ne oglasi se, ter stoji, kakor bi bil iz kamena sekan. Še enkrat zavpije nad njim, potem pa se zažene ter pahne belo pošast po stopnicah, da globoko doli v kotu obleži. Po tem odzvoni, gre domov, molče se v posteljo vleže in zaspi. Cerkovnikova žena svojega moža dolgo pričakuje, toda zaman. Slednjič pa v groznih skrbih pokliče dečka, rekoč:

„Ali ne veš, kje je moj mož: šel je pred tabo v zvonik?“ „Ne vem,“ odgovori jej, „pač pa je stal nekdo nasproti lin na stopnicah, in ker se mi ni oglasil, mislil sem, da je kak potepuh, pa sem ga doli pahnil; pojte gledat, če bi bil to cerkovnik, bilo bi mi zelo žal.“ Žena brž hiti ter najde svojega moža, ki v kotu leži ter milo stoka, kajti ena noga mu je zlomljena.

Žena ga nese v hišo, potem na ves krik leti k dečkovemu očetu. „Vaš sin je napravil grozno nesrečo, pahnil je mojega moža v zvoniku po stopnicah, da si je nogo zlomil; spravite mi tega tepca iz hiše!“ Oče se ustraši, hiti k cerkovniku in dobro ošteje svojega sina. „Kake bedarije so to, sam hudobec ti jih je vdahnil!“ „Oče,“ odgovori mu, „poslušajte me, jaz sem popolnoma nedolžen: po noči je tam stal, kakor kdo, ki ima slabe namene. Nisem vedel, kdo je, ter sem ga trikrat opominal, naj se oglasi, ali pa naj se pobere.“ „Oh,“ tarna oče, „s tabo imam same nadloge, spravi se mi izpred oči, da te ne bom več videl!“ „Počakajte oče, da se zdani, potem pa hočem iti po svetu, da se naučim, kaj je strah, da znam vsaj eno umetnost, s katero se lahko preživljam.“ „Uči se, kar se hočeš,“ pravi oče, „to mi je vse eno. Tu imaš petdeset srebrnikov, pojdi po svetu, ne povej pa nikomur, od kod si in kdo je tvoj oče, kajti sram me mora biti tebe.“ „Da, oče, kakor vas je draga volja: ako več ne zahtevate, to si lahko zapomnim.“

Ko dan napoči, vtakne deček svoje srebrnjake v žep ter gre po veliki glavni cesti vedno pred-se mrmraje: „O da bi me mrazilo!“ Nek mož pride za njim ter sliši, kaj mladič sam s sabo godrnja, in ko za nekaj časa prideta na kraj, od koder se vidijo vislice, pravi mu: „Ali vidiš ono-le drevo, kjer so nedavno sedmorice vratovi poskusili, kako se je konoplja obnesla, in si sedaj vseh sedem poštenjakov

vroče bolečine tega sveta v vetriču hladi: pod nje se vsedi ter počakaj, da pride temna noč, potem te bo pa gotovo mraz preletaval.“ „Ako ni drugzega treba,“ odgovori mu deček, „to lahko storim; ako se pa tako hitro naučim, da me bo mrazilo, dobodeš mojih petdeset srebrnjakov; pridi jutri zjutraj zopet k meni.“ Rekši, odide k vislicam, vsede se pod nje ter čaka, da se stemni. In ker ga zebe, napravi si ogenj: o polunoči pa pritisne tak mraz, da se tudi pri ognji ne more ogreti. Veter pa obešence sem ter tja guglje, da se drug ob drugzega zadevajo; tu se zmisli: „Ako mene tu pri ognji zebe, kaj morajo še-le ti-le tu gori prestajati.“ In ker je dobrega srca, pristavi lestvico, zleze po nji, enega za drugim odveže ter vseh sedem doli prinese. Potem ogenj podpiše, nameče drv ter posadi svoje neznane tovariše krog ognja, da bi se ogreli. Toda, ker se ne ganejo, začne goreti njih obleka. Naš junak pa zavpije: „Pozor, ali ne vidite, da gorite? Pazite se, drugače vas zopet obesim.“ Mrtveci pa ne slišijo, molcé ter pusté, da jim cunje tlé. „Ako ste tako leni, ne morem vam pomagati, z vami pa nečem zgoreti,“ pravi ves jezen, ter jih po vrsti zopet obesi. Potem pa se vsede k žrjavici ter zaspi; drugo jutro pride mož k njemu, zahteva petdeset srebrnikov, rekoč: „Ali sedaj veš, kaj je strah?“ „Ne,“ odgovori mu, „od kod naj to vem? Ti-le tu gori še ust niso odprli in so tako neumni, da so pustili cunje na svojem telesu goreti.“ Tako sprevidi mož, da s srebrniki ni danes nič, odide ter pravi: „No, tacega človeka pa še nisem videl.“

Ta pa gre svoj pot, in zopet pred-se mrmra: „O da bi me mrazilo, o da bi me mrazilo!“ Ko to sliši nek voznik, ki za njim koraka, vpraša ga: „Kdo si?“ „Tega ne vem,“ odgovori mu deček. Voznik nadalje povprašuje: „Od kod si?“ „Tudi tega ne vem.“ „Kdo je tvoj oče?“ „Tega ne smem povedati.“ „Kaj

pa v enomer godrnjaš?“ „Kaj godrnjam, naučil bi se rad, da bi me strahu mrazilo, pa nobeden mi ne more tega pokazati.“ „Pusti svoje neumno besedičenje,“ pravi mu voznik, „pojdi z mano, da ti dobim prenočišča.“ Tako gresta skupaj in na večer prideta do krčme, kjer hočeta črez noč ostati. Vstopivši v sobo pravi naš nevstrašnež: „O da bi me mrazilo, o da bi mrazilo!“, toli glasno, da ga krčmar sliši, na kar se začne ta iz vsega grla krohotali, rekoč: „Ako po tem hrepeniš, imaš tukaj lepo priložnost.“ Žena njegova pa ga zavrne: „Oh, molči, marsikak radovednež je predrznost svojo poplašal z življenjem in velika škoda bi bila njegovih krasnih oči, ko bi več ne zagledale belega dneva.“ Ako je še tako težko,“ pravi deček na-to, „poskusiti hočem vendar, saj sem šel zaradi tega po svetu.“ In ne miruje prej, dokler mu krčmar ne pove, da je v bližini zaklet grad, v katerem bi se lahko naučil, kaj je strah, ko bi hotel tam tri noči prebdeiti. Kralj je neki onemu, ki bi hotel to poskusiti, svojo hčer za ženo obljubil, in ta je baš najlepša devičica, kar jih je pod sinjim nebom: v gradu da so tudi skriti zakladje, katere čuvajo hodobni duhovi, in po prestanih treh nočeh bi bili njegovi, on pa največji bogatin na zemlji. Veliko da jih je že šlo v grad, a nikdo se še ni povrnil. — Drugo jutro gre mladenič h kralju ter pravi: „Ako mi dovoliš, o kralj, prenočil bi rad trikrat v zakletem gradu.“ Kralj ga pogleda, in ker mu je po vseči, pravi: „Izprositi si smeš še tri mrtve stvari, katere smeš tudi s seboj v grad vzeti.“ Tu odgovori: „Prosim za ogenj, vreteno in rezilnico z nožem.“

Kralj ukaže vse to še po dnevi v grad prenesti. Ko pa se začne mračiti, odpravi se mladenič v grad ter ukreše v eni sobani svitel ogenj, postavi zraven rezilnico z nožem ter se vsede na vreteno. „Oh da bi me mrazilo,“ pravi, „pa tudi tukaj se pač ne bom

tega naučil.“ O polunoči pa, ko hoče ogenj popraviti ter vanj piše, zakriči nekaj v kotu: „Av, mijav, kako nas zebe!“ „Norci,“ zavpije, „kaj kričite? Če vas zebe, prisedite k ognji ter se ogrejte!“ Komaj to zgovori, pridete dve veliki črni mački v orjaških skokih proti njemu, vsedete se vsaka na eno stran ter ga gledate s svojimi ognjenimi očmi prav divje. Za nekoliko časa, ko ste se ogreli, pravite: „He, pajdaš, ali češ z nama kvartati?“ „Zakaj pa ne,“ odgovori, „toda prej mi pokažite svoje tace.“ In raztegnete kremplje. „Glej, glej,“ pravi, „kako dolge nohtove imate! Čakajte, te je vama treba porezati.“ S tem ju prime za vrat, vzdigne na rezilnico ter jima tace trdo privije. „Pogledal sem vama pod prste,“ pravi jima, „in tu mi je veselje prešlo, da bi z vama kvartal,“ potem ju ubije in vrže v vodo. Komaj pa se teh tako odkriža ter se hoče zopet k ognji vvesti, pridejo iz vseh koncev in kotov črne mačke in črni psi na žarečih verigah, vedno več in več, da se jih komaj obranjuje; ostudno kriče, stopajo po ognji, razmetavajo ga in hočejo ugasniti. Ta sodni dan nekaj časa mirno gleda, ko mu je pa slednjič preveč, zgrabi rezilni nož, zaupije: „Poberi se, sodrga grda!“ ter začne po njih udrihati. Eden del odskoči, druge pa pobije ter jih pomeče pri oknu v vodo. Nazaj prišedši upiše si iz isker v novo svoj ogenj ter se greje. In ko tako sedi, začno mu oči skupaj lezti ter si želi, da bi šel spat. Ko se ozre, zapazi v kotu veliko posteljo; „To mi je ravno prav,“ pravi ter se vleže va-njo. Komaj pa hoče oči zatisniti, začne se postelja sama pregibati ter kolovoziti po vsem gradu. „To je lepo, le vedno boljše,“ pravi. Zdajci zadrda, kakor bi bilo šest konj pred njo vpreženih, črez stopnice in prage: naenkrat hop, hop, se zvrne nanj, da leži težko na njem, kakor velika gora. Ta pa odmeče blazine in odejo raz sebe, vstane ter pravi: „Sedaj naj se pa vozi, kogar veseli,“ vleže se

k svojemu ognju ter spi do belega dne. Zjutraj pride kralj, in ko ga vidi na tleh ležati, misli, da so ga duhovi umorili in da je mrtev. Tedaj izdihne: „Škoda je tako lepega človeka.“ Ta pa to sliši, vstane ter pravi: „Oho, tako daleč še nismo!“ Kralj se začudi, in vesel ga povprašuje, kako da se mu je godilo. „Prav dobro,“ odgovarja mu, „eno noč sem prestal, in tudi drugi dve ne bode te vso večnost trajali.“ Ko pride h krčmarju, ta svojim lastnim očem ne verjame. „Nisem mislil,“ pravi, „da te bom še kedaj živega videl; ali sedaj veš kako človeka grôze mrazi?“ „Ne,“ pravi, „to je vse zaman: da bi mi le kdo mogel povedati!“

Drugo noč gre zopet v stari grad, vsede se k ognju ter začne po stari navadi govoriti: „O da bi me mrazilo, o da bi me mrazilo.“ Ko bije pa ura polunoci, zasliši se šunder in ropot, najprvo šibko, potem pa vedno močnejše, in ko nekoliko potihne prileti mej glasnim kričanjem po dimniku polovica človeka ter pade predenj. „Hoho,“ zavpije, „še druge polovice je treba, to je premalo.“ In z nova se prične ropotanje, razsaja in tuli, ter tudi druga polovica prifrči navzdol. „Počakaj,“ pravi nevstrašljivec, „da malo ogenj podpišem.“ Ko to stori ter se obrne, skočite polovici skupaj in na njegovem prostoru sedi v tistem trenutku grozen možak. „O, tako se pa nisva zmečila,“ pravi, „klop je moja.“ Mož ga hoče odriniti, mladič ga pa siloma odpahne ter se vsede na svoj prostor. Zdajci začnejo padati iz dimnika možje, ki imajo po devet mrtvaških kosti in po dve mrtvaški glavi, postavijo kosti ter začno z glavama kegljati. Naš junak bi pa tudi rad kegljal ter vpraša: „Ali smem tudi jaz?“ „Smeš, če imaš denar.“ „Denarja dosti,“ odgovori, „toda vaši krogli niste dosti okrogli.“ Rekši, vzame ju, položi v vreteno ter ju okroglo ostrže. „Tako, zdaj bode te pa bolje leteli,“ pravi, „hola, to je veselje!“

Ž njimi igra in nekoliko svojih novcev zgubi. Ko bije pa prva ura po polunoci, vsa prikazen izgine, on pa se vleže ter mirno zaspi. Drugo jutro pride kralj, da poizve, kako je bilo. „No, kaj se ti je pa nocej pripetilo?“ „Kegljal sem,“ odgovori mu, „in par krajcarjev sem zgubil.“ „Ali te ni bilo grôza?“ „E, kaj pa, prav zabavno je bilo. Da bi le vedel, kaj je to: mrazi me!“

Tretjo noč se zopet vsede na vreteno ter ves nadležen vzdihne: „O da bi me mrazilo.“ Pozno po noči pa prinese šestero velikih mož rakev v sobo. „Ha, ha,“ pravi, „to je gotovo moj stričnik, ki je nedavno umrl,“ ter pomiga s prstom rekoč: „Pridi sem, prijatelj!“ Postavijo rakev na tla, on pristopi ter pokrov vzdigne: tu zagleda mrtveca. Potipa mu obraz, toda mrzel je ko led. „Čakaj te bom malo ogrel,“ gre k ognju, ogreje si roke ter mu jih položi na obraz: pa mrlič ostane mrzel. Zdaj ga vzdigne, vsede se k ognju, položi ga v naročje ter mu drgne roke, da bi se kri zopet začela pretakati. Ko pa to nič ne pomaga, zmisli se, da če dva skupaj ležita, hitro se ogrejeta. Tedaj ga položi v posteljo, pokrije ga ter se zraven njega vleže. Za nekaj časa postane mrlič gorak ter se jame premikati. Mladič pa pravi: „Glej stričnik, ko bi te jaz ne bil ogrel!“ Mrtvec pa zarujove: „Zdaj te bom zadavil!“ „Kaj,“ odgovori mu, „ali je to hvaležnost, hajdi nazaj v rakev,“ vzdigne ga, vrže noter ter pokrov zabije; šest onih mož pa zopet vstopi ter ga odnese. „Noče me mraziti,“ tarna ves žalosten, „tukaj se ne bom nikdar nič naučil.“

Zdaj vstopi mož, ta je večji, ko vsi dosedanji, ter je grozen; pa star je in ima sivo brado. „O ti paglavec,“ temno mu iz ust zadoni, „sedaj te bo vendar mraz preletaval, ko boš moral umreti.“ „Ne tako hitro,“ odgovori mu, „ako že moram umreti, moram vendar tudi zraven biti.“ „Te bom že zgrabil,“

pravi pošast. „Počasi, počasi,“ odgovori mu, „ne košari se tako, ker toliko močan sem že, kakor ti, ali pa še bolj.“ „Bomo videli,“ pravi starec, „ako si močnejši, pustiti te hočem v miru; hajdi z menoj, da se poskusiva!“ Po temnih prehodih ga pelje v kovačnico, zgrabi sekiro ter z enim samim vdarcem pobije naklo v zemljo. „To znam še bolje,“ pravi mladič, stopi k družemu nakovu, starec pa se zraven vstopi, da bode dobro videl, in siva brada mu visi do tal. Tu naš junak zgrabi sekiro ter z enim samim mahljejem prekolje naklo, pri tem priščipne v sredo starčevo brado, da se ne more več izpuliti. Ta pa vzame železen drog ter ž njim obdelava starca, da grozno tuli in prosi, naj neha, da mu hoče pokazati velike zaklade. Mladenič iztrga sekiro iz nakla, ter tako oprosti premaganega starca, ki ga pelje v grad nazaj in mu pokaže klet s tremi zaboji, ki so polni zlata. „Ta prvi je za uboge,“ pravi mu, „drugi za kralja, tretji pa je tvoj.“ V tem bije polunoči, duh zgine ter ga pusti v temi. „Bodem pa vendar mogel od tod priti,“ misli si, ter tava okrog, slednjič k sreči najde svojo sobo ter trdno pri ognji zaspi. Drugo jutro pride kralj ter ga vpraša: „Sedaj morda vendar veš, kaj je to: mrazi me?“ „Ne,“ odgovori mu, „kaj je to le pač?“ Moj ranjki stričnik je bil tu, in nek bradat mož je prišel ter mi doli pokazal veliko denarja, kaj pa je to, če mraz človeka preletava, mi pa ni povedal.“ Tedaj pravi kralj: „Rešil si grad in mojo hčer dobiš za ženo.“ „To je vse prav lepo,“ odgovori mu, „pri vsem tem pa vendar le ne vem, kaj je to: mrazi me.“

Zlato privlečejo iz kleti in ženitovanje praznujejo, mladi kralj pa, kakor rad ima svojo ženo ter se raduje, vkljub temu vedno zdihuje: „O da bi me mrazilo, o da bi me mrazilo.“ Kraljico to slednjič užalosti. Postrežnica njena jej pravi: „Pomagati vama hočem, in kraljič bo slednjič že občutil, da

ga bo mrazilo.“ In hitro gre k potoku, ki po vrtu teče, ter si da vedro natočiti z vodo in piškurji. Po noči pa, ko mladi kralj spi, mora žena njegova raz njega odejo potegniti in vso vedro vode s piškurji nanj zliti, da male ribice krog njega cepetajo. Tu se zbudi ter zakliče: „Oh, kako me mrazi, kako me mrazi, ljuba žena; sedaj vendar vem, kaj je to: mrazi me!“

Volk in sedem mladih kozic.

Bila je enkrat stara koza, ta je imela sedem mladih kozic, ter jih je tako ljubila, kakor more sploh mati svoje otroke ljubiti. Necega dne hoče iti v gozd po pičo, tedaj vseh sedem pokliče, rekoč: „Ljubi otroci, namenjena sem v gozd, pazite se pred volkom: če ta v hišo pride, požre vas kar kosmate. Hudobnež se dostikrat potuhne, pa na osornem njegovem glasu in črnih nogah ga bodeite spoznale.“ Kozice pravijo: „Ljuba mati, bomo že pazile, brez skrbi lahko odidete.“ Tu starka zameketa ter se potolažena odpravi na pot.

Ne traja še dolgo, ko nekdo na hišna vrata potrka ter zakliče: „Odprite, ljubi otročiči, vaša mati je tu, ki je vsakej od vas nekaj s seboj prinesla.“ Pa kozice čutijo na osornem glasu, da je volk. „Ne odpremo, ne,“ kličejo, „ti nisi naša mati, ta ima tenak in ljubek glas, tvoj glas pa je oster: ti si volk.“ Volk odide k nekemu kramarju ter si kupi velik kos krede: to poje in si tako svoj glas ogladi. Potem se povrne, potrka na hišna vrata in kliče: „Odprite, ljubi otročiči, vaša mati je tu, ki je vsakej od vas nekaj s saboj prinesla.“ Volk pa je položil svoji črni sprednji taci na okno, to vidijo otroci ter vpijejo: „Ne odpremo ti ne, naša mati nima tako črnih nog kakor ti: ti si volk.“ Tu teče volk k peku in mu veli: „Potolkel sem se na nogah, prevleci mi jih s testom.“ In ko mu jih pek namaže, hiti k mlinarju ter pravi:

„Potresi bele moke po mojih nogah.“ Mlinar si misli: „Volk hoče koga goljufati,“ ter se brani, volk pa zagodrnja: „Če mi tega ne storiš, požrem te.“ Mlinar se zboji ter potrese njegove tace z belo moko. Vidiš, taki so ljudje.

Sedaj gre hudobnež tretjič k vratom, potrka ter pravi: „Odprite, otroci, vaša stara mamica se je povrnila ter prinesla za vsako izmed vas nekaj lepega iz gozda.“ Kozice zakličejo: „Pokaži prej svoje noge, da se prepričamo, da si res naša mati.“ Tedaj jih položi na okno, in ko vidijo, da so bele, mislijo, da je vse to res, ter vrata odpro. Kdo pa vstopi? Nikdo drugi ko volk. Prestrašijo se ter se bočejo poskriti. Ena skoči pod mizo, druga v posteljo, tretja v peč, četrta v kuhinjo, peta v skrinjo, šesta pod umivalno skledo, sedma pa v omaro velike ure. Volk vse najde in se dosti ne obotavlja: ena za drugo mu zgine v žrelo; samo najmlajše v urinem ohišji ne najde. Ko volk tako svojo požrešnost potolaži, pobere se od tod, vleže se na zeleni trati pod visoko drevo ter začne dremati.

Kmalu potem se povrne stara koza iz gozda domov. Oj, kaj mora sedaj gledati! Hišna vrata na stežaje odprta: miza, stoli in klopi prekucnjene, umivalna skleda razbita, blazine in odeje raz posteljo potegnjene. Išče svojih otrok, pa nikjer jih ne more najti. Enega za drugim pokliče imenoma, pa nobeden se ne oglasi. Pri najmlajšega imenu tenak glasek zavpije: „Ljuba mati, v urinem ohišji sem skrita.“ Vzame jo vèn in ta jej prične pripovedovati, da je volk prišel in vse požrl. Pomislite si, kako starka pri teh besedah nad svojimi ubozimi otroci zaplače!

Slednjič gre vsa tužna na prosto, najmlajša kozica pa teka za njo. Prišedši na trato, zagleda volka, ki leži pod drevesom in smrči, da se veje tresejo. Ogleduje ga od vseh strani, ter zapazi, da se v na-

polnjenem trebuhu njegovem nekaj pregiblje. „O Bog,“ vzdihne, „ko bi bili moji otroci, katere je grdun za večerjo požrl, še živi!“ Najmlajša mora hitro domov iti po škarje, šivanko in sukanec. Potem prestriže pošasti vamp in glej, pri prvem prerezu že pokuka glavica mlade kozice, in ko naprej reže, poskoči vseh šest ena za drugo iz volka, in še poškodovana ni nobena, ker jih je požrešnej v svoji nezmernosti kar cele pojedel. To je veselje! Kako objemajo svojo mamico in skačejo, kakor kak krojaček, kadar je na svatih. Starka pa pravi: „Zdaj pojdite in poiščite sedem kamenov, s temi bomo brezbožniku trebuh napolnili, dokler še spi.“ Vse hite ter pridno navlačijo kamenje, položijo jih v volkov trebuh, starka ga mu zašije, da nič ne zapazi in se še ne gane.

Ko se volk prespi, vstane in ker občuti veliko žejo, hoče iti k vodnjaku pit. Ko se začne pa pregibati, začno se kameni ob se zadevati in rožljati. Tu zavpije:

„Rožlja, rožlja, oj, kaj je to?
V trebuhu mi tako hudo!
Večerjal sem koze mlade,
Pa kakor kamen so težke!“

In ko pride do vodnjaka ter se k vodi pripogne potegnejo ga težki kameni v globočino in mora žalostno utoniti. Ko vidi sedem kozic, kaj se je zgodilo, pri-teko ter glasno upijejo: „Volk je mrtev, volk je mrtev!“ in same radosti poskakujejo krog vodnjaka, stara mati pa ž njimi.

Zvesti Ivan.

Enkrat je bil star kralj, ki je zbolel ter si mislil: „To bo pač smrtna postelja, na koji ležim.“ Tedaj je ukazal: „Pustite zvestega Ivana k meni.“ Zvesti Ivan pa je bil njegov najljubši služabnik ter se je tako imenoval, ker mu je bil vse življenje zelo zvest. Ko pride ta k postelji, pravi mu kralj: „Prezvesti mi Ivan, čutim, da se mi bliža konec, in tu me ne tare nobena druga skrb, kakor zaradi mojega sina: mlad je še, da si ne more vedno sam svetovati, in ako mi ne obljubiš, da ga boš o vsem poučeval, kar mu je treba znati, ne morem svojih trudnih oči v miru zatisniti.“ Zvesti Ivan mu odgovori: „Ne bom ga zapustil in zvesto mu bodem služil, ko bi moral to tudi s svojim življenjem poplačati.“ Stari kralj pravi: „Sedaj bom umrl potolažen in v miru.“ Potem pa nadaljuje: „Po moji smrti razkaži mu ves grad, vse čumnate, dvorane in hrane ter zaklade, ki v njih leže: nikar pa mu ne pokaži zadnje sobe na dolgem prehodu, kjer je podoba kraljičine od zlate strehe skrita. Ako jo zagleda, padel bo nezavesten na tla in zašel bo zaradi nje v velike nevarnosti; tega ga obvaruj.“ In ko zvesti Ivan staremu kralju še enkrat v znak trdne obljube svojo roko podá, potihne ta, položi svojo glavo na blazino ter umrje.

Ko pokopljejo starega kralja, pripoveduje zvesti Ivan mlademu kralju, kaj je njegovemu očetu na

smrtni postelji obljubil, rekoč: „To hočem tudi spolnovati, zvesto ti bodem služil, kakor njemu, ko bi moral to tudi s svojim življenjem poplačati.“ Žalovanje po ranjem mine, in zvesti Ivan pravi svojemu novemu gospodarju: „Čas je, da vidiš svojo dedščino: pokazal ti bodem tvoj očetovski grad.“ Vodi ga povsod okrog, gori in doli, razkazuje mu vsa bogastva in krasne dvorane: samo one sobe mu ne odpre, v kateri je nevarna slika. Ta podoba je tako postavljena, da kdor vrata odpre, naravnost njo zagleda, ter je tako krasno izdelana, da vsakdo misli, ta je živa in ni ga lepšega in ljubkejšega na vsem svetu. Mladi kralj pač zapazi, da zvesti Ivan vedno mimo teh vrat hiti, zaradi tega pravi: „Zakaj mi teh ne odpreš?“ „Nekaj je notri,“ odgovarja mu, „da se boš preveč ustrašil.“ Toda kralj ga zavrne: „Ves grad sem videl in vedeti hočem tudi, kaj da je notri,“ ter hoče siloma vrata odpreti. Ivan ga zadržuje rekoč: „Obljubil sem tvojemu očetu ob njegovi smrti, da ne boš nikdar zagledal tega, kar je tu notri; kajti v veliko nesrečo bi ti bilo.“ Kralj pa tarna: „Oj, konec me bo, če noter ne pridem: noč in dan ne bom imel miru, dokler te skrivnosti z lastnimi očmi ne vidim. Ne ganem se z mesta, dokler mi ne odpreš.“

Zvesti Ivan sprevidi, da ni pomoči ter težkega srca in zdihovaje poišče ključ iz velicega grumšlja. Ko odpre vrata, vstopi prvi, češ, kralj naj pred njim ne zagleda slike: kaj pa mu to pomaga? Kralj se postavi na prste ter mu pogleda čez ramo. Ko zagleda devičinino sliko, ki se tako krasno v zlatu in drazih kamenih blisketa, pade nezavesten ob tla. Zvesti Ivan ga pobere ter nese na posteljo misleč si: „Nesreča je tu, ljubi Bog, kaj bo iz tega?“ Potem ga krepča z vinom, da se zopet zave. Prva beseda, katero spregovori, je: „Oh, kdo je ta lepa slika?“ „To je kraljičina od zlate strehe,“ odgovori mu zvesti

Ivan. Kralj nadaljuje: „Kako da po njej hrepenim, ne moglo bi povedati vse listje na svetu, ko bi tudi vsak listič imel svoj jezik: življenje svoje hočem tvegati, da si jo priborim. Ti si moj zvesti Ivan, ti mi moraš pri tem pomagati.“

Zvesti služabnik dolgo premišljuje, kako to pričeti, ker težko je, kraljičino tudi samo od obličja do obličja zazreti. Slednjič si izmisli pripomoček ter pravi kralju: „Vse, kar je krog nje, je iz zlata: mize, stoli, sklede, kupice, lončki in sploh vse pohištvo: v tvojem zakladu je pet sodov zlata: ukaži zlatarjem celega kraljestva, da naredo iz enega soda zlata različne posode in priprave, čudovite ptice in redke živali, to ji bo povšeč. Potem se bomo tja peljali ter svojo srečo poskusili.“ Kralj skliče vse zlatarje: noč in dan morajo delati, dokler niso s svojimi krasnimi izdelki gotovi. Zdaj ukaže zvesti Ivan vse to na ladijo znositi, preobleče se za trgovca, tudi kralj mora to storiti, da bi ju nikdo ne spoznal. Potem se peljeta po morji tako dolgo, da prideta do mesta, v katerem stanuje kraljičina od zlate strehe.

Zvesti Ivan pravi kralju, da naj na ladiji ostane ter ga pričakuje. „Mogoče, da pripeljem s seboj kraljičino, tedaj skrbite, da bo vse v redu, razpostavite zlate posode in ozaljšajte vso ladijo.“ Nabere si v svoj predpasnik različnih zlatnin, izstopi na suho ter odrine naravnost h kraljevemu gradu. Ko pride na grajski dvor, stoji pri vodnjaku lepa deklica, ki ima v roki dva zlata vrča ter ž njima vodo zajema. Ko hoče zlatobliščečo se vodo odnesti, zagleda tujega moža ter ga vpraša, kaj hoče in kdo je. Ta jej odgovori: „Trgovec sem“ ter razpne svoj predpasnik. Deklica pa zakliče: „Oj, kako lepa zlatnina je to!“ postavi vrča na tla ter si jo ogleduje. „To mora kraljičina videti, ki ima zlatnino tako rada, da bo vse od vas kupila.“ Prime ga za roko ter ga pelje v grad; ker deklica je

kraljičinina hišna. Ko kraljeva hči zagleda blago, se raduje ter pravi: „Vse bom od tebe kupila, ker je tako krasno izdelano.“ Zvesti Ivan pa odgovori: „Jaz sem samo služabnik bogatega trgovca: kar imam tu, ni nič proti temu, kar ima moj gospod na ladiji, in to je najumetnejše in najokusnejše, kar se je kedaj iz zlata napravilo.“ Kraljičina zahteva, da naj prineso zlatnino v grad, pa zvesti Ivan pravi: „Blaga je toliko, da bi potrebovali več dni za to, in vsa vaša hiša nima toliko prostora, da bi mogli vse razpostaviti.“ Sedaj je njena radovednost še večja, in slednjič pravi: „Pelji me na ladijo, sama hočem tja iti, da si tvojega gospoda zaklade ogledam.“

Tedaj jo pelje zvesti Ivan na ladijo in je ves vesel, kralj pa, ko jo zagleda, sprevidi, da je še veliko lepša od slike, in boji se, da bi mu srce ne počilo. Ko stopi kraljeva kupovalka na ladijo, pelje jo kralj v notranje prostore; zvesti Ivan pa ostane pri kermarji ter ukaže, naj ladija odpluje. „Razobesite vsa jadra, da bo letela ko ptica v zraku.“ Kralj jej razkazuje posode, vsako posebej, sklede, kupice, lončke, ptiče, divjačino in čudovite živali. Mnogo ur poteče mej pregledovanjem, in kraljičina v svojem veselji ne zapazi, da se ladija premika. Slednjič se zahvali trgovcu ter hoče domov; ko stopi na ladijino površje, zapazi, da je daleč od suhe zemlje sredi širocega morja. „Oj,“ zavpije, „goljufana sem, odpeljana in v rokah brezvestnega trgovca; o da bi rajše umrla!“ Kralj pa jo prime za roko ter jo tolaži, rekoč: „Nisem trgovec, ampak kralj, in nič nižjega rodu od tebe; da sem te pa z zvijačo odpeljal, ti znači, kako sem po tebi hrepenel; ko sem prvipot tvojo sliko zagledal, padel sem nezavesten na tla.“ To kraljičino pomiri in lahkega srca privoli, da bo njegova žena.

Zgodi se pa, da ko med potjo necega dne zvesti Ivan spredaj na ladiji sedi ter si za kratek čas gode, zagleda v zraku nad sabo plavajoče tri krokarje. Pre-

neha z godbo ter posluša, kaj se med sabo razgovarjajo, kar dobro razume. Prvi pravi: „Glej, tu pelje kraljičino od zlate strehe domov.“ Drugi zakroka: „Nima je še“. Tretji ga pa zavrne: „Saj jo ima na ladiji.“ Prvi zopet pravi: „Kaj mu to pomaga! Ako bodejo na suho izstopili, pridirjal mu bo nasproti lisast konj; zajahati ga bo hotel, pa ako to stori, ne bo več videl svoje neveste.“ Drugi praša: „Ali ni nobene rešitve?“ „O pač, ako kdo drug hitro nanj poskoči, puško zgrabi, ki bo za uzdo tičala, ter ž njo konja ustreli. Pa kdo ve to! in kdor ve in mu pove, ta bo okamenel od prstov na nogi do kolen.“ Tu nadaljuje drugi: „Jaz še več vem: Ako bo tudi konj usmrten, kralj vendar svoje neveste ne bo imel. Ko bodo prišli skupaj v grad, ležala bo v skledi svatovska obleka, in vsakdo bo mislil, da je iz zlata in srebra tkana; ni pa nič družega ko žveplo in smola; ako jo obleče, zažgala ga bo do kosti in mozga.“ Tretji vpraša: „Ali ni nobene rešitve?“ „O pač,“ odgovori mu drugi, „ako kdo z rokovicami zgrabi obleko ter jo sežge, je kralj rešen. Pa kaj to pomaga, če kdo ve in mu pove okamenel bode na polovici telesa od kolen do srca.“ Tretji pravi: „Jaz pa še več vem. Če se bo tudi svatovska obleka sežgala, vendar še nima kralj svoje neveste: ko se bo po poroki ples začel ter bo mlada kraljica plesala, obleдела bo naenkrat in se kakor mrtva zgrudila na tla: če jo kdo tedaj ne bo hitro vzdignil ter jej iz desne strani tri kaplje krvi izsesal ter zopet izplunil, umrla bo. Ako pa kdo to ve in mu pove, okamenel bo od nog do glave.“ Ko se krokarji tako pomenijo, zopet odfrče, zvesti Ivan pa jih je dobro razumel in od takrat je bil tih in žalosten; ker, če svojemu gospodu tega ne pove, se bo ta ponesrečil; če mu pa izda, mora svoje življenje žrtovati. Slednjič pa sam pri sebi pravi: „Rešil bom svojega gospoda, ako sam pri tem poginem.“

Ko izstopijo na suho, zgodi se, kakor so krokarji prorokovali: naenkrat pridirja krasen lisec. „Kakor navlašč,“ vsklikne kralj, „naj me pa ta ponese v grad,“ ter ga hoče zasesti, pa zvesti Ivan je hitrejši od njega, skoči na konja, zgrabi puško, ki mu tiči za uzdo, ter ga ustreli. Tu začno ostali služabniki mrmrati, ki same zavisti zvestega Ivana črtijo: „Sramota, tako lepega konja streljati, ki je imel ponesti kralja v grad.“ Kralj pa pravi: „Molčite in pustite mojega zvestega Ivana v miru, kdo ve, zakaj je bilo to dobro!“ Potem gredo v grad, in tu leži v skledi svatovska obleka, ravno taka, kakor bi bila iz srebra in zlata tkana. Kralj hoče jo hitro v roke vzeti, pa zvesti Ivan ga odpahne, zgrabi z rokovicami haljino, nese jo k ognju ter jo sežge. Drugi služabniki zopet zagodrnjajo, češ, sedaj je celo kraljevo svatovsko obleko sežgal. Kralj pa jih zavrne: „Mirujte, to je moj zvesti Ivan, in kdo ve, čemu je to dobro!“ Potem pa praznujejo svatovščino: ples se prične, kraljica tudi stopi med plesalce; zvesti Ivan vestno opazuje in naenkrat vidi kako obledi in se kakor mrtva na tla zgrudi. Hitro priskoči, vzdigne jo, nese v njeno sobo položi jo na tla, poklekne, ter ji iz desne strani izsrka tri kaplje krvi, potem pa jih izpljune. Brž se kraljica zave in odpočije, mladi kralj pa, ki je vse to gledal, ne ve, zakaj je to storil, razjezi se ter ukaže: „Vrzite ga v ječo.“ Drugo jutro ga obsodijo zvestega Ivana ter ga peljejo na morišče, in ko stoji pod vislicami, spregovori: „Vsakdo, ki mora umreti sme še pred svojo smrtjo govoriti; ali je tudi meni to dovoljeno?“ Kralj mu odgovori: „Dovoljujem ti.“ Tedaj prične zvesti Ivan: „Po krivici sem obsojen in bil sem vedno zvest,“ potem pa pripoveduje, kako je na morji čul pogovor treh krokarjev, in da je vse to moral storiti, da je rešil svojega gospoda. Zdaj zakliče kralj: „O najzvestejši moj Ivan, milost! milost! peljite ga semkaj.“

Zvesti Ivan pa se zvrne ter obleži na tleh — okamenel je.

Zaradi tega kralj in kraljica močno žalujeta, in kralj pravi: „O kako slabo sem toliko zvestobo poplačal!“ ter ukaže okamenelega služabnika pobrati, v grad prenesti ter v svoji spalnici poleg postelje postaviti. In kadar ga zagleda, zjoče se ter zdihuje: „O da bi te mogel oživeti, najzvestejši moj Ivan!“ Nekaj časa potem dobi kraljica dvojčke, dva sinčeka, ki v veliko in edino veselje svojih starišev krepko rasteta. Enkrat, ko kraljica v cerkvi moli in sta otroka pri svojem očetu ter se igrata, pogleda ta zopet ves žalosten kamneno soho poleg svoje postelje ter vzdihne: „O, da bi te mogel zopet oživeti, zvesti moj Ivan!“ Tu začne kamen govoriti: „Lahko me zopet oživiš, če najdražje svoje daruješ.“ Kralj vsklikne: „Vse, kar imam na svetu, hočem za-te žrtovati.“ Kamen nadaljuje: „Če svojeročno svojima otrokoma glavi odsekaš ter me z njiju krvjo namažeš, zadobim zopet življenje.“ Kralj se prestraši; kako naj svoja ljuba otročiča umori! Pa premisli se, da je Ivan zaradi prevelike zvestobe do njega svoje življenje zgubil, ojači se, ter z lastno roko obglavi svoja otročiča. Potem pomaže z njiju krvjo Ivana, in zdajci stoji ta pred njim čvrst in zdrav. Kralju pa reče: „Tvoja zvestoba naj se ti poplača,“ zgrabi otročji glavi ju pritisne k truploma in namaže rani s krvjo: naenkrat sta oba zdrava ter se naprej igrata, kakor da se ni nič zgodilo. Kako je kralj zdaj vesel! Ko vidi, da se kraljica vrača domov, poskrije zvestega Ivana in dvojčka v veliko omaro. Ko vstopi, praša jo: „Ali si molila v cerkvi?“ „Seveda,“ odgovori mu, „pa neprestano sem mislila na zvestega Ivana, ki se je zaradi nas tako ponesrečil.“ Nato pa ji pravi: „Lahko ga rešiva, a darovati mu morava svoje najljubše, svoja dvojčka.“ Kraljica obledi, v srcu se prestraši, vendar pravi: „Dolžna sva mu to

zaradi njegove velike zvestobe.“ Kralj je vesel teh besedi, da je žena njegova istih misli, kakeršnih je bil on sam, gre in odpre omaro, ter jej pripelje zvestega Ivana in oba otroka, rekoč: „Hvala Bogu! rešen je, in tudi svoja dvojčka imam zopet;“ potem jej pripoveduje, kako se je vse zgodilo. In srečno živijo vsi do svoje smrti.

Dobra kupčija.

Nek kmet je gnal svojo kravo na somenj ter jo prodal za tri zlate. Na poti proti domu mora mimo ribnjaka, in tu sliši že od daleč, kako žabe vpijejo: „Kva, kva, kva.“ „No,“ pravi sam pri sebi, „te vedo pa ravno prav: trije zlati so, ne pa dva.“ Ko pride do vode, zavpije nad njimi: „Neumna žival, ali ne veste bolje? Trije so, ne pa dva.“ Žabe ostanejo pri svojem: „Kva, kva!“ „Če mi ne verjamete, vam jih pa naštejem,“ vzame denar iz žepa ter našteje tri zlate v roko, groš za grošem. Žabe pa se malo brigajo za njegov račun ter zopet zakličejo: „Kva, kva!“ „Kaj?“ zavpije kmet ves raskaćen, „če veste ve bolje, pa same štejte,“ ter vrže ves denar v vodo. Potem postoji ter hoče počakati, da bodo gotove ter mu ga nazaj prineso, žabe ostanejo pa pri svoji trditvi ter nepretegoma kličejo: „Kva, kva, kva, kva!“ in tudi denarja mu nazaj ne dado. Še nekoliko počaka, da se zmračí, ko mora pa domov, ozmerja žabe do dobrega, rekoč: „Vi vodni tleski vi, trmoglavci, neumna zijala, široka usta imate pač ter znate upiti, da človeka ušesa bole, tri zlate sešteti pa vam je že preveč. Kaj mislite, da vas bodem tu čakal, da boste gotove?“ S tem se odpravi, žabe pa za njim upijejo: „Kva, kva, kva, kva,“ da ves jezen domov pride.

Za nekoliko časa si pridobi zopet kravo; to zanj, ter izračuni, da če meso dobro proda, pri tem

toliko skupi, kolikor ste bili obe kravi vredni in da mu še koža po vrhu ostane. Ko pripelje do mesta meso, je veliko psov na cesti, najprvi pa je velik hrt. Ta skače krog mesa, voha ter laja: „Vov, vov, vov!“ „Kaj pa ti veš,“ pravi kmet; „krava je, ne pa vol.“ Pes pa laja: „Vov, vov, vov!“ Kmet mu pravi na to: „Če misliš, da je vol, in ako mi jamčiš za svoje pajdaše, da mi ga ne sneđo, pojdi ga pa ti prodajat. Toda to ti povem, da mi ga dobro v denar spraviš, in v treh dneh te z novci pričakujem. Ne uideš mi tako ne, saj vem, pri kom da služiš.“ Potem zloži meso raz voz ter obrne; psi pa planejo po mesu ter veselja lajajo: „Vov, vov, vov.“ Kmet to od daleč sliši ter si misli: „Glej, glej, vsi so mnenja, da je vol, ter bi ga radi pokusili. To pa ne gre, največji mi je zanj odgovoren.“

Tretji dan potem si kmet misli: „Danes zvečer imam svoj denar v žepu,“ in grozno se tega veseli. Pa nikdo noče priti, da bi ga izplačal. „Zdaj naj se pa človek še na koga zanašaj,“ pravi, in slednjič je tudi njegove potrpežljivosti konec, da gre v mesto k mesarju ter zahteva svoj denar. Mesar misli, da je to šala, pa kmet mu pravi: „Brez šale, jaz čem svoj denar: ali vam ni veliki pes pred tremi dnevi celo zaklano kravo domov prinesel?“ Zdaj se mesar raztogoti, zgrabi metlo ter ga spodi. „Čakaj,“ pravi kmet, „še je pravica na svetu!“ ter gre v kraljevi grad, kjer prosi, da naj ga zaslišijo. Ko ga pripeljejo pred kralja, sedi ta s svojo kraljičino ter ga praša, kaj da se mu je krivičnega pripetilo. „Oh,“ pravi, „žabe in psi so mi vzeli, kar je bilo mojega, mesar me je pa še vrhu tega naklestil,“ ter obširno vse pripoveduje, kako se je godilo. Tu se začne kraljičina glasno smijati, in kralj mu reče: „Ne morem ti sicer pomagati, pač pa ti dam svojo hčer za ženo; vse svoje življenje se ni smijala, ko ravno nad teboj, in temu sem jo obljubil,

kdor jo bo v smeh spravil. Zahvali se Bogu za veliko srečo!“ „O,“ odgovori kmet, „tega pa nočem; imam že eno samo ženo doma, in še ta mi je preveč: kadar pridem domov, ne zdi se mi drugače, kakor da v vsakem kotu ena stoji.“ Zdaj se kralj raztogoti rekoč: „Ti si zarobljenec!“ „Oh,“ mu odgovori kmet, „gospod kralj, kaj hočete od vola družega imeti, kakor goveje meso.“ „Čakaj,“ pravi kralj, „dobodeš pa drugo plačilo. V treh dneh pridi zopet semkaj, takrat se ti jih bo petsto naštel.“

Ko pride kmet skozi grajska vrata, ga ogovori stražnik: „Pripravil si kraljičino v smeh, gotovo si kaj pravega dobil.“ „Menim da, petsto se mi jih bo naštel.“ „Čuj,“ pravi vojak, „daj meni nekaj od tega: kaj boš počel s tolikim denarjem?“ „No,“ pravi kmet, „ker si ti, ti jih pa dvesto odstopim, oglasi se pri kralji v treh dneh in daj si jih naštet.“ Žid, ki stoji v bližini in ves ta pogovor sliši, hiti za kmetom, zgrabi ga za suknjo ter kliče: „Čudež božji, kako srečo imate! Zmenjati vam jih čem, v drobiž, kaj bodele počeli s trdimi srebrniki?“ „O kaj si ti, židovska dušica, tristo jih moreš imeti, daj mi takoj za-nje drobiž, v treh dneh pa si jih daj od kralja izplačati.“ Žid je jako vesel dobre kupčije, ter mu hitro prinese denar, pa slabe groše, komaj tri na dva dobra. Tri dni potem gre h kralju, kakor se mu je zapovedalo. „Slecite mu suknjo,“ pravi kralj, „in naštejte mu jih petsto.“ „Oh,“ odgovori kmet, „ti niso več moji, dvesto podaril sem jih stražniku, tristo zmenjal mi jih je žid v drobiž, in po pravici ne smem nobenega več vzeti.“ Mej tem vstopita vojak in žid ter zahtevata, kar sta dobila od kmeta, in v resnici dobi vsak svoje batine naštet. Vojak mirno trpi, ker že ve, kak okus da imajo, žid pa klavrno vpije: „O joj, o joj, to niso trdi srebrniki, te so gorke!“ Kralj se mora kmetu smijati, vsa jeza ga mine ter pravi: „Ker si

svoje plačilo zgubil, predno si ga deležen postal, pojdi v mojo zakladnico in vzemi si denarja, kolikor ti je drago.“ Kmet si ne da dvakrat reči in si napolni žepe, kar le vanje spravi. Potem gre v krčmo ter prešteje svoj denar. Žid pa se za njim splazi ter čuje, kako ta sam sabo godrnja: „Zdaj me je pa vendar ta kraljevi zvitež prekanil! Kaj mi ni mogel sam denarja odšteti, da bi vedel, koliko ga imam: kako naj zdaj vem, ali je prav ali ne, ko sem denar kar meni nič tebi nič v žep vtaknil!“ „Bog obvaruj,“ pravi žid na tihem, „kako ta človek nečastno o našem kralji govori, hitro potečem ter ga izdam, gotovo mi je plačilo, njega bodo pa še kaznovali.“ Ko sliši kralj kmetovi pogovor, se razjezi ter ukaže židu, naj gre ponj ter naj ga pripelje v grad. Žid teče h kmetu: „Hitro pojdite h kralju, kakor stojite.“ „To vem pa bolje, kaj se spodobi,“ odgovori kmet, „prej si bom dal napraviti novo suknjo; kaj misliš, da naj grem s tako zamazano suknjo h gospodu kralju, ko imam vendar toliko denarja v posesti?“ Ko žid vidi, da kmeta ni mogoče brez druge suknje proč spraviti, ter se boji, da zgubi svoje plačilo, kmet pa kazen, ako kralju jeza preide, mu pravi: „Posodim ti prav lepo suknjo na kratek čas, prav iz samega prijateljstva; kaj človek ne stori družemu na ljubo!“ Kmet je s tem zadovoljen, obleče židovo suknjo ter odide ž njim. Kralj pove kmetu hudobne besede, katerih ga je žid obdolžil. „Oho,“ pravi kmet, „kar žid izblekne, je vse izlagano, temu ne pride ne ena resnična beseda iz ust: ta-le potepuh je v stanu trditi, da je moja suknja njegova!“ „Kaj se to pravi,“ kriči žid, „kaj vam nisem suknje iz samega prijateljstva posodil, da ste mogli pred kralja stopiti?“ Kralj pravi na-to: „Enega je žid ogoljufal, mene ali tebe,“ ter mu da še nekaj gorkih došteti; kmet pa gre z lepo suknjo in dobrim denarjem domu ter pravi: „Ta pot sem jo pa zadel!“

Dvanajst bratov.

Enkrat sta bila kralj in kraljica, ki sta v miru živela ter imela dvanajstero otrok; bili so pa sami dečki. Tedaj pravi kralj svoji ženi: „Ako bo trinajsti otrok, ki bo na svet prišel, deklica, umreti mora vseh dvanajst dečkov, da bo njeno premoženje veliko in celo kraljestvo njeno.“ Napraviti da dvanajst rakev, ki so že z ostružino napolnjene, in v vsakem že leži mrtvaška zglavnica; postaviti jih da v skrivno izbo, izroči kraljici ključ ter jej prepove, da ne sme nikomur tega povedati.

Mati pa od sedaj celi dan sedi in žaluje, da jo najmlajši sinček, ki je vedno pri njej in kojega imenuje po svetem pismu Benjamina, enkrat ves začuden praša: „Ljuba mati, zakaj ste tako žalostna?“ „Dragi moj otrok,“ mu odgovori, „tega ti ne smem povedati.“ Deček pa prej ne miruje, dokler mu ne odpre vrat v skrivno izbo ter pokaže dvanajst že z ostružino napolnjenih rakev. Potem mu pravi: „Preljubi moj Benjamin, te rakve je dal tvoj oče napraviti za te in enajst tvojih bratov, ker če hčerka na svet pride, bode vsi morali umreti ter vas bodo v njih pokopali.“ Ko mu to pripoveduje, se bitko joka, sinček pa jo tolaži: „Ne jokaj, draga mamica, si bomo že pomagali, kar ušli bomo.“ Ona pa mu pravi: „Pojdi s svojimi enajstimi brati v gojzd, in eden naj sedi vedno

na najvišem drevesu cele okolice ter naj zre na stolp našega gradu. Ako dobimo sinčeka, razobesila bodem belo zastavo in potem se zopet povrnite: če bo prišla pa hčerka na svet, razobesila bom rudečo zastavo, potem pa bežite, kakor hitro morete, in ljubi Bog naj vas varuje. Vsako noč bom vstala in za vas molila, po zimi, da se bodele mogli pri ognji greti, po leti pa, da ne bodele vročine ginili.“

Potem blagoslovi svoje sine, ti pa odidejo v gojzd. Eden za drugim sedi na najvišem hrastu ter vedno na grad gledajoč straži. Ko pride pa Benjamin na vrsto, vidi, kako zastavo razobešajo: to ni bela, to je krvavorudeča zastava, ki jim oznanuje, da morajo vsi umreti. Ko bratje to čujejo, se razjeze ter pravijo: „Kaj naj vsi pomrjemo zaradi ene same deklin! Prisegamo, da se hočemo maščevati: kjerkoli srečamo kako deklico, tekla bo njena rudeča kri.“

Rekši odidejo v sredino gojzda, in kjer je ta najtemnejši, najdejo malo zakleto hišico, ki je prazna. Tedaj sklenejo: „Tukaj hočemo ostati, in ti Benjamin, ker si najmlajši in najšibkejši, gospodaril bodeš doma, mi drugi pa bomo hodili v gojzd ter skrbeli za hrano.“ Tako hodijo po temnem gojzdu na lov, streljajo zajce, divje srne, ptice in golobe; sploh, kar je dobro za kuhinjo: to donašajo Benjaminu, ta pa jim mora kuhati, da si tolažijo svojo lakoto. V tej hišici prežive skupaj deset let, in ta leta minula so jim kaj hitro.

Hčerka je pa med tem vzrastla, bila je dobrega srca, lepega obraza ter je imela sredi čela zlato zvezdico. Ko je enkrat veliko perilo, zagleda vmes tudi dvanajst možkih srajc, ter vpraša svojo mater: „Če-gave so te srajce, ko so očetu vendar toliko premajhne?“ Težkega srca jej ta odgovori: „Te srajce so tvojih dvanajst bratov.“ „Kje so pa moji bratci, ko jih nisem še nikdar videla?“ Mati jej odgovori: „Bog sam zna,

kje na širocem svetu da sedaj bivajo.“ Vzame hčerko seboj v sobo ter jej pokaže dvanajstero rakev z ostružino in mrtvaškimi zglobovnicami, rekoč: „Te rakve do-
ločene so bile za tvoje brate, pa skrivaj so ubežali,
predno si se še ti porodila,“ in pove jej, kako se je
vse to zgodilo. Deklica pa pravi: „Ne jokaj se, ljuba
mati, šla bom svoje brate iskat.“

Vzame seboj dvanajst srajc ter odide naravnost
v veliki gojzd. Celi dan hodi in na večer pride do
zaklete hišice. Vstopi ter zagleda malega dečka, ki jo
praša: „Kam greš in od kod si?“ ter se čudi, da je
tako lepa, da nosi kraljevska oblačila in da ima zlato
zvezdo na čelu. Deklica mi odgovori: „Kraljična sem
in iščem svojih dvanajst bratov; ne mirujem prej, da
jih najdem, ako mi je tudi celo zemljo prehoditi.“
Pokaže mu tudi dvanajst srajc, ki so bile nekaj nji-
hove. Sedaj spozna Benjamin, da je to njegova sestra,
ter pravi: „Jaz sem Benjamin, tvoj najmlajši brat.“
Deklici se pri teh besedah samega veselja solzice udero,
Benjaminu tudi, poljubujeta se in objemata prevelike
ljubezni. Potem pravi bratec: „Ljuba sestra, še nek
zadržek je tu, kajti dogovorili smo se, da mora vsaka
deklica umreti, katero le srečamo, ker smo morali
zaradi tebe svoje kraljestvo zapustiti.“ „O saj rada
umrjem, če morem le s tem svojih dvanajst bratov
rešiti.“ „Tega pa ne,“ odgovori jej Benjamin, „ne smeš
umreti, vsedi se pod to-le brento, da pride enajstero
bratov, potem se bom pa že ž njimi zmenil.“ Tako
tudi stori; ko pride noč, povrnejo se ostali z lova,
in pripravljena večerja jih že čaka. Ko krog mize
sedé jedo, prašajo: „Kaj je novega?“ Benjamin jim
pravi: „Kaj nič ne veste?“ „Prav nič,“ mu odgovore.
Deček nadaljuje: „V gojzdu ste bili, jaz pa sem doma
ostal, in vendar več vem ko vi.“ „Povej nam tedaj,“
zakličejo vsi kakor iz enega grla. Ta pa jim pravi:
„Če mi obljubite, da prva deklica, katero srečamo, ne

bo umrla?“ „Milost naj jej bode,“ obljubujejo vsi, „samo povej nam sedaj svojo novico.“ „Sestra naša je tu,“ jim reče, vzdigne brento in kraljičina stopi pred nje v svojih kraljevskih oblačilih in z zlato zvezdo na čelu, tako lepa, nežna in mila. Vsi se je razvesele, objemajo in poljubujejo jo ter jo imajo srčno radi.

Od sedaj naprej je vedno doma pri svojem bratu Benjaminu ter mu pomaga pri opravilih. Drugih enajst pa hodi v gojzd, išče divjačino, srne, zajce, ptice in golobiče, da imajo kaj jesti, sestra pa in Benjamin skrbita, da vse okusno pripravita. Posebno je kraljičina pridna, nabira suha drva za kurjavo in jedilna zelišča, pristavlja lonce k ognju ter skrbi, da je jed vselej pripravljena, kadar pridejo domu. Tudi sicer vzdržuje celo hišico v redu, in posteljno perilo je belo ko sneg, da so bratje vedno bolj zadovoljni in ž njo v popolni slogi žive.

Necega dne pripravita posebno dobro kosilo, in ko so vsi skupaj, se vsedejo, jejo in pijo, ter so prav dobre volje. Pri hišici pa je bil majhen vrtiček, v kojem je rastlo dvanajst lilij. Da bi svojim bratom po jedi veselje napravila, jih gre trgat, da bi vsakemu eno podarila. Ko cvetice prelomi, spremeni se v istem hipu dvanajst bratov v dvanajst krokarjev, ki s tužnim krikom črez gojzd odlete, pa tudi hišica z vrtom v istem trenutku zgine. Sedaj je deklica sama sredi divjega gojzda, in ko se obrne, zagleda staro ženo poleg sebe, ki jej reče: „Otrok, otrok, kaj si učinil? Zakaj nisi dvanajst belih cvetlic v miru pustila? Te so bile tvoji bratje, ki so sedaj na večno v krokarje spremenjeni.“ Milo jokaje praša deklica starko: „Ali ni nobenega sredstva, s kojim bi jih mogla rešiti?“ „Nobenega na celem svetu, kakor eno samo, to pa je tako težavno, da jih ne bodeš mogla oprostiti, ker sedem let moraš biti nema,

ne smeš niti govoriti niti se smejati, in če spregovoriš eno besedico, ko bi tudi ena ura manjkala do sedmih let, bil bi ves trud zastonj, ta ena beseda pa bi bila gotova smrt vsem dvanajsterim bratom.“

Tedaj pravi deklica v svojem srcu; „Jaz pa pač vem, da jih bom rešila,“ gre si poiskat visoko drevo, na koje se vsede, prede in niti ne govori, niti se ne smeja. Enkrat pride kralj v ta gojzd na lov; veliki njegov pes hiti k drevesu, na kojem sedi deklica, skače okrog ter glasno laja. Kralj prihiti ter zagleda lepo kraljičino z zlato zvezdo na čelu, zaradi njene velike lepote pa je tako iznenaden, da jo praša če hoče postati njegova žena. Ne odgovori mu, le nekoliko z glavico prikima. Zdaj sam na drevo spleza, jo nese doli, posadi na konja ter oddirja ž njo proti domu. Ženitovanje vrši se z veliko krasoto in radostjo: nevesta pa niti ne govori niti se ne smeja. Ko nekolikoliko let veselo preživita, začne kraljeva mati, zelo hudobna žena, mlado kraljico obrekovati, ter pravi kralju: „To je prav navadna hinavka, Bog zna, kaj skrivaj počenja. Če je že nema in ne more govoriti, bi se vendar včasih lahko smejala, kdor pa se ne smeja, ima slabo vest.“ Kralj noče začetkoma tega verjeti, starka pa prej ne miruje in jo obdolžuje tolikih zlobnosti, da se da kralj slednjič pregovoriti ter jo v smrt obsodi.

Na dvorišči napravijo velik ogenj, v katerem se ima kraljica sežgati. Kralj stoji s solznimi očmi pri oknu, ker vedno jo ima še rad. Ko je že na kol privezana in ogenj po nji poželjivo steguje svoje plamene, preteče zadnji trenutek sedmih let. Zdajci se začuje v zraku vriš, sedem krokarjev leti proti tlam, in ko začutijo zemljo pod nogami, so njeni dvanajsteri bratje, katere je rešila. Razmečljejo hitro gromado, pogase ogenj, ter oproste svojo sestro, ka-

tero vsi ginjeni poljubujejo in objemajo. Sedaj, ko sme usta odpreti in govoriti, pove kralju, zakaj ni smela niti govoriti niti se smejati. Kralj je vesel, ko sliši, da je nedolžna, in odsedaj vsi skupaj prav zadovoljno žive do svoje smrti. Hudobno taščo pa obsodijo ter vtaknejo v sod, ki je z vročim oljem in strupenimi kačami napolnjen, ter mora tako hudo smrt prestat.

Potepuhi.

Petelinček pravi putki: „Sedaj je tisti čas, ko navadno orehi dozorujejo: pojdiva skupaj na goro ter se jih najejva do dobrega, predno nama jih veverica ne pobere.“ „Prav imaš,“ mu odgovori kokoš, „le pojdiva, zakaj bi si midva enkrat ne privoščila prav veselega dneva!“ Skupaj odideta na goro, in ker je jasen dan, ostaneta tam do večera. Sedaj pa ne vem, ali sta se tako hudo najedla, ali pa da sta le tako razposajena postala, z eno besedo, peš nočeta iti domu, in petelinček mora napraviti majhen voziček iz orehovih lupinj. Ko je gotov, se vsede vanj putka rekoč: „Zdaj se pa le vprezi!“ „Kaj pa še,“ odgovori petelinček, „rajše grem peš domu, kakor da se dam opreči: ne, prijateljica, tako se nisva zmenila. Kočijaž bi bil pač rad ter se že vsedem na sedalo, da bi pa sam vlekel, tega pa ne storim.“

Ko se tako pričkata, prigaga racka: „Tatinska sodrga ti, kdo vama je ukazal, da pojdiva na mojo orehovo goro? Čakajta, to se vama bo slabo obneslo!“ in rekši se zakadi v petelinčka. Ta pa, ne bodi len, jej pokaže, kaj se pravi tacega korenjaka napasti, kakor je on: slednjič jo s svojo ostrigo tako kresne, da prosi za milost in se da rada za kazen v voz vpreči. Petelinček se vsede na sedalo ter kočijaži, in hajdi! se udero v dir, da se ogenj kreše, in petelinček v enomer spodbuja: „Hej, racka, hej, teci kar moreš!“

Ko se tako nekaj časa vozijo, srečajo dva pešca, buciko in šivanjko, ki kličeta: „Stojte! stojte!“ in potem pripovedujeta, da bo naenkrat črna tema, da ne moreta ne koraka naprej, ker je cesta tako blatna, ter prosita, ko bi se smela malo v voz vvesti: bila sta v krčmi, kjer krojači prenočujejo, ter sta se pri pivu nekoliko zakasnila. Petelinček jima dovoli, da se smeta vvesti, saj sta to tako suha človečka, da ne bodeta dosti prostora potrebovala, obljubiti pa morata, da ne bodeta niti njemu niti putki na noge stopala. Pozno zvečer pridejo do krčme, in ker se nočejo po noči dalje vozariti, pa tudi racka ni posebno trdnih nog ter se z ene strani na drugo guglje, zapeljejo na dvorišče. Krčmar sicer začetkoma mnogokaj ugovarja, da je gostilna že polna, češ, to tako ni posebno imenitna gospoda, ker pa le tako lepo govorijo, da bode jajce, koje je putka med potjo zlegla, njegovo in da bode tudi racko smel obdržati, ki tudi vsak dan jajce zleže, slednjič vendar privoli, da smejo pri njem prenočiti. Prinesti si dajo na mizo, kar le krčma premore, ter so razposajeni, da je kar direndaj! Zjutraj zgodaj, ko se komaj dani ter še vse spi, zbudi petelinček putko, vzame jajce, koje skljuje in katero kaj slastno skupaj pojesta, lupine pa vržeta na ognjišče. Potem gresta k šivanjki, ki še trdno smrči, jo zgrabita za glavo ter vtakneta v blazino krčmarjevega stola, buciko pa v njegovo tiračo, ter slednjič meni nič tebi nič črez travnike odfrčita. Racka pa, ki rada na prostem prenočuje ter je na dvorišči ostala, ju čuje, se zdrami in kmalo najde vodico, po kateri odplava: sedaj pač hitreje, kakor včeraj pred vozom.

Dve uri potem se vzdigne krčmar iz postelje, se umije ter se hoče v tiračo obrisati, pa bucika ga vprašne od enega ušesa do drugega: potem gre v kuhinjo, da bi si pipo zapalil, tu zagleda na ognjišči jajčje lupine. „Danes je pa že vse narobe!“ pravi ter se

slabe volje vsede na stol. Pa hitro poskoči ter zavpije: „O joj!“, ker šivanjka ga še hujše vprašne, pa ne po obrazu. Zdaj se pa popolnoma razkači in brž sluti, da so mu vse to napravili gostje, ki so se včeraj tako pozno pripeljali: ko jih gre iskat, ne najde nobenega. To je bila pač slaba kupčija, in zaradi tega priseže, da ne bode nikdar več potepuhov sprejemal v hišo, ki mnogo povžijejo in nič ne plačajo, v zahvalo po vrhu tega še bedaste burke uganjajo.

Bratec in sestricea.

Bratec prime svojo sestrico za roko ter jej reče: „Odkar je mati mrtva, nisva več imela srečne ure; mačeha naju tepe vsak dan, in ako se jej približava, suje naju z nogama proč. Trde skorje, ki ostajajo, so najina jed, in psičku pod mizo se bolje godi, temu vsaj včasih vrže kak dober grižljaj. Bog se usmili, ko bi to najina mati vedela! Pojdi z menoj, da greva po širocem svetu.“ Celi dan hodita po travnikih, polji in pečinah, in ako nebo dež rosi, pravi sestricea: „Bog in najina srca skupaj pretakajo solze!“ Zvečer prideta v velik gojzd ter sta tako bede, lakote in dolgega pota trudna, da se v votlo drevo vsedeta in zaspita.

Ko se drugo jutro zbudita, je solnce že visoko na nebu in vroče pripeka v votlino. Tedaj pravi bratec: „Sestricea moja, zelo me žeja, ko bi vedel za kak vodnjak, hitro bi šel pit; čuj, dozdeva se mi, da slišim nekaj šumeti.“ Bratec vstane, prime sestrico za roko ter gresta vodico iskat. Hudobna mačeha pa je bila čarovnica ter je videla, kako sta otročiča odšla, splazila se je za njima, skrivaj, kakor sploh čarovnice lazijo, ter je vse studence v gojzdu zaklela. Ko stojita pred virom, ki tako biserno po kamenji šumi, hoče bratec takoj iz njega piti, pa sestricea čuje, kako iz šumenja svari: „Kdor iz mene pije, postal bode tiger, kdor iz mene pije, postal bode tiger!“ „Dragi bratec,

nikar ne pij, drugače boš postal zver ter me boš raztrgal.“ Bratec ne pije, akoravno ga grozno žeja, ter pravi: „Čakal bom do družega studenca.“ Ko prideta do druge vodice, čuje sestra, kako ta mrmra: „Kdor iz mene pije, bo postal volk, kdor iz mene pije, bo postal volk!“ ter zakliče: „Bratec moj, nikar ne pij, sicer bodeš postal volk ter me boš požrl!“ Bratec ne pije ter pravi: „Čakal bodem, da prideva do prihodnjega studenca, potem pa moram piti, reci, kar hočeš, ker žeja moja je prehuda.“ Ko prideta do tretjega studenca, sliši sestra, kako šumlja: „Kdor iz mene pije, bode postal srna, kdor iz mene pije, bode postal srna.“ Sestra pravi: „Oj ljubi bratec, ne pij sicer bodeš postal srna ter mi boš ušel.“ Pa deček je ne sluša, hitro poklekne, se pripogne ter pije, pri prvih kapljicah pa, ki mu namočijo ustnice, leži pred deklico mlada srnica.

Sedaj se razjoče sestra nad zakletim bratcem, pa tudi srnica se joče in čipi tako otožno poleg nje na tleh. Slednjič pravi deklica: „Le tiho bodi, ljuba srnica, saj te ne bom nikdar zapustila.“ Sname si raznogovic zlat trak ter ga jej priveže krog vratu, potem natrga bičja, iz kojega splete mehko vrvico. Na-njo priveže srnico ter jo pelje seboj vedno dalje po gojzdu. Ko dolgo časa že hodita, prideta do majhne hišice, deklica noter pogleda, in ker je prazna, si misli: „Tukaj lahko ostaneva in stanujeva.“ Srnici napravi iz listja in mahu mehko ležišče, in vsako jutro si gre izkat koreninic, jagod in orehov, za srnico pa donša domov nežno travo, katero jej iz roke je, se veseli ter se krog nje skakaje igra. Ko je sestra zvečer trudna ter odmoli, položi svojo glavico na srnin hrbet ter sladko zaspi. Samo če bi imela srnica človeško postavo, bilo bi to krasno življenje.

Nekaj časa traja, da sta tako sama sredi divjega gojzda. Zgodi se pa, da napravi enkrat kralj tiste

dežele velik lov v tem kraju. Začuje se trobenje na rogove, pasje lajanje, in veselo vpitje urnih lovcev skozi drevje; srnica to čuje ter bi bila tudi rada zraven. „Oj ljuba sestrice,“ jej pravi, „pusti me na lov, ne morem dalje tu strpeti,“ ter tako dolgo prosi, dokler jej ne dovoli. „Toda povrni se na večer gotovo,“ jo opominja, „pred divjimi lovci bom zaprla svoja vrata; da te pa spoznam, potrkaaj ter reci: „Sestrica moja, odpri mi; če tega ne rečeš, te tudi ne vpustim.“ Srnica odskaklja, je vesela in dobro jej dé v prostem zraku. Kralj in njegovi gostje zagledajo lepo živalico, udero se za njo, zasačiti pa je ne morejo, in ako že mislijo, da jim je gotova, skoči črez grmovje ter zgine. Ko se zmrači, hiti k hišici, potrka ter pravi: „Sestrica moja, odpri mi.“ Mala vratca se odpro, srnica poskoči v hišo ter se celo noč na mehkem ležišču odpočije. Drugo jutro prične se lov z nova, in ko zasliši srnica lovski rog ter veselo vpitje urnih lovcev, nima miru ter pravi: „Sestrica moja, odpri mi, jaz moram v zeleni gojzd.“ Sestrica mu odpre rekoč: „Zvečer moraš zopet domov priti ter dotične besede povedati.“ Ko kralj in njegovi lovci zagledajo lepo živalico z zlatim trakom, vsi za njo dirjajo, pa preurna in pregibčna jim je. To traja celi dan, slednjič pa jo obkolijo in eden izmed lovcev jo rani lahko na nogi, da mora šepaje proti domu odskakljati. Eden izmed preganjalcev se splazi za njo, čuje, kako zakliče: „Sestrica moja odpri mi,“ ter vidi, kako se jej vrata odpro in zopet zapro. Lovec si vse to dobro zapomni, gre h kralju ter mu pove, kaj je slišal in videl. Kralj pravi na to: „Jutri bo še enkrat lov.“

Sestrica pa se močno prestraši, ko zagleda, da je srnica ranjena. Opere jej rano, položi na-njo zdravilna zelišča ter pravi: „Pojdi na svoje ležišče, ljuba srnica, da se zopet pozdraviš.“ Rana pa je tako malenkostna, da je srnica drugo jutro več ne čuti. In

ko zasliši lovski hrum v gojzdu, pravi: „Tu ostati mi je nemogoče, jaz moram tudi zraven biti; saj vjeli me ne bodo tako hitro.“ Sestrica pa se joka rekoč: „Sedaj te bodo pa ubili, da bom sama in zapuščena ostala v gojzdu; ne izpustim te ne!“ „Bodem pa umrla same žalosti,“ odgovori srnica, „ker če čujem lovski rog, mi je, kakor da moram biti zraven.“ Sestrici ne preostaja družega, kakor da jej mora odpreti, srnica pa veselo in čilo odskaklja v gojzd. Ko jo kralj zagleda, ukaže: „Lovite jo celi dan, pa ne storite jej nič žalega.“ Ko se zmračí ter solnce že za goro počiva, pravi kralj lovcu: „Pojdi in pokaži mi gojzdno hišico.“ Ko stoji pred vrati, potrka ter zakliče: „Sestrica moja, odpri mi.“ Zdajci se vrata odpro in kralj vstopi, pred seboj pa zagleda deklico, ki je tako lepa, kakoršne še ni nikjer videl. Ta pa se prestraši, ko zapazi, da to ni srnica, ampak mož, ki ima zlato krono na glavi. Kralj jo prijazno pogleda, poda jej roko ter pravi: „Ali hočeš iti z menoj na moj grad ter postati moja žena?“ „O rada,“ odgovori deklica, „pa srnica mora tudi iti z menoj, te ne zapustim.“ Kralj jej obljubi: „Seveda da bo pri tebi ostala do tvoje smrti in nikdar jej ne bo ničesar majkalo.“ Mej tem priskaklja srnica, sestra jo priveže na vrv iz bičja ter ž njo zapusti gojzdno hišico.

Kralj vzame lepo deklico na svojega konja ter prijaha ž njo na svoj grad, kjer se ženitovanje kaj krasno izvrši; nekdanj proganjana sirotica je sedaj kraljica in dolgo časa srečno skupaj žive; srnica pa je z vsem obilno preskrbljena in veselo skače po grajskem vrtu. Hudobna mačeha, zaradi katere sta morala otročiča svoj dom zapustiti, ne misli drugače, kakor da so deklico zverí raztrgale, dečka pa kot srno lovci ustrelili. Ko tedaj sliši, da sta tako srečna in da se jima tako dobro godi, oglasita se v njenem srcu nevošljivost in zavist, ter vedno preišljuje, kako bi

mogla še oba v nesrečo spraviti. Njena prava hči, ki je enooka in grda ko noč, očita jej nepretegoma: „Ta sreča bi vendar meni najprvo pristala, da bi postala kraljica.“ „Le tiho bodi,“ potolaži jo starka, „ako pride pravi čas, bom že pokazala, kaj da znam.“ Ko dobi za nekaj časa kraljica lepega dečka ter je kralj ravno na lovu, spremeni se čarovnica v hišino, stopi v sobo, kjer leži kraljica, ter pravi: „Pojdite, kopelj je gotova, to vam bo dobro delo in vas okrepčalo, le hitro, dokler se ne shladi.“ Njena hči je tudi hitro pripravljena, da zgrabite oslabelo kraljico, nesete v kopelj ter položite v vročo vodo: potem pa zaprete vrata ter odbežite. V kopeli ste namreč prej tak peklensk ogenj zapalile, da se mora kraljica kmalo zadušiti.

Ko se to zgodi, vzame starka svojo hčer, jo kraljevsko obleče ter položi na kraljičino mesto. Tudi jo spremeni popolnoma v pravo kraljico, samo manjka-jočega očesa jej ne more dati. Da pa kralj tega ne zapazi, se mora na ono stran vleči, na kateri je brez očesa. Ko se na večer kralj iz lova povrne ter sliši, da se mu je sinek porodil, je srčno vesel ter hoče iti k postelji svoje žene gledat, kaj da počne. Starka pa hitro zakliče: „Bog obvaruj, razgrnite zagrinjala, kraljica še ne sme videti luči ter mora počivati.“ Kralj odstopi ter ne ve, da ne leži prava kraljica v postelji.

Ko bije pa ura polnoči, vidi otročja varuhinja, ki sedi poleg zibeljke ter edina še čuje, kako se vrata odpro ter prava kraljica vstopi. Ta vzame dete iz zibeljke v naročje ter mu da piti. Potem porahlja blazine, položi nanje otroka ter ga z odejo pokrije. Pa tudi srnice ne pozabi, gre v kot ter jo gladi po hrbtu. Nato odide molče iz sobe, in varuhinja povprašuje drugi dan čuvaje, če so koga videli po noči, da je šel v grad, pa odgovore jej: „Ne, nikogar nismo videli.“ Tako prihaja vsako noč, pa nikdar ne spregovori niti

ene besede; varuhinja jo vedno vidi, ne pove pa tega nikomur.

Neko noč pa kraljica spregovori ter pravi:

„Oj dete, oj srna, le spijta sladko!

Še dvapot bom prišla, in več me ne bo.“

Varuhinja molči, ko pa kraljica zgine, gre h kralju ter mu vse pove. Kralj pa vzdihne: „O Bog, kaj pomeni to? Jutri po noči bom sam pri otroku čuval.“ Zvečer gre v otročjo sobo, o polnoči pa se prikaže kraljica, ter zopet spregovori:

„Oj dete, oj srna, le spijta sladko!

Še enpot bom prišla, in več me ne bo.“

Potem preskrbi otroka, kakor je to navadno storila, ter zgine. Kralj se je ne upa ogovoriti, pa drugo noč zopet čuva. Kraljica tudi sedaj spregovori:

„Oj dete, oj srna, le spijta sladko!

Še ta pot sem prišla, zdaj več me ne bo.“

Kralj se ne more več vzdrževati, skoči k njej ter pravi: „Nikdo drug ko ti si moja žena.“ Ta mu odgovori: „Da, tvoja ljuba žena sem.“ V tem trenutku zadobi tudi po milosti božji zopet življenje, ter je čila, rudeča in zdrava. Potem pove kralju, kako ste hudobno ž njó ravnale zlobna čarovnica in njena hči. Kralj ukaže obe peljati pred sodnijo, kjer ju obsodijo. Hčer postavijo v gojzd, da jo zveri raztrgajo, čarovnico pa vržejo v ogenj, da mora žalostno zgoreti. Ko jo ogenj spremeni v pepel, dobi tudi srnica zopet svojo človeško postavo; bratec in sestra pa od sedaj živita srečno do svoje smrti.

Trije možički v gojzdu.

Bil je mož, kateremu je umrla žena, in bila je žena, kateri je umrl mož: vdovec imel je hčerko, pa tudi vdova je imela hčer. Deklici ste se poznale ter ste se hodile skupaj sprehajati, potem pa ste zahajale v vdovino hišo. Žena pravi necega dne moževi hčerki: „Čuj, reci svojemu očetu, da ga hočem vzeti za moža, potem pa se boš ti zjutraj v mleku umivala in vino pila, moja hči pa se bo umivala v vodi in bo vodo pila.“ Deklica gre domu ter pove svojemu očetu, kar jej je žena naročila. Mož pravi: „Kaj naj storim? Ženitev je veselje, pa tudi nadloga.“ Ko se slednjič ne more odločiti, izzuje si škornjo ter pravi: „Vzemi to škornjo, ki ima luknjo v podplatu, pojdi ž njo pod streho, obesi jo na velik žrebelj in naliž vodo vanjo. Ako bo vodo držala, oženil se bom zopet, ako bo pa skozi tekla, ostal bodem samec.“ Deklica stori, kakor se jej je ukazalo: pa voda zvleče luknjo, in škornja se napolni do vrha. Očetu naznani, kako se je poskušnja izvršila. Zdaj gre sam gledat, in ko se preveri, da je vse to res, gre k vdovi, jo snubi, potem pa praznujejo ženitovanje.

Ko v jutro potem deklici vstanete, stojte pred možovo hčerko mleko za umivanje in vino za pijačo, pred ženino hčerjo pa voda, da se v nji umije in jo pije. Drugo jutro imate obe vodo za umivanje in vodo za pijačo. Tretje jutro pa se mora moževa hčerka v

vodi umivati in vodo piti, ženina hči pa se v mleku umiva in vino pije; tako ostane tudi v prihodnje. Mačeha črno sovraži svojo pastorko, ter sama ne ve, kako da bi jo bolj žalila. Tudi je zavidna, da je pastorka lepa in ljubka, njena prava hči pa grda in zoperna.

Enkrat po zimi, ko je vse trdo zmrznjeno in sta hrib in dolina na debelo s snegom pokrita, napravi žena obleko iz papirja, pokliče deklico ter jej ukaže: „Obleci se v tole opravo, vzemi pletenico ter pojdi po jagode: zaželela sem si jih.“ „O ljubi Bog,“ pravi ubožica, „po zimi vendar ne rastejo jagode, vse je zmrznjeno in sneg tudi na debelo vse pokriva. In zakaj naj pa grem v tej papirnati obleki? zunaj je tako mrzlo, da človeku sapa zmrzuje, tu skozi pa bo burja brila in trnje mi jo bo raztrgalo.“ „Ali mi hočeš še celo ugovarjati?“ zakriči mačeha; „glej, da se mi pobereš in da te prej ne zagledam, dokler ni pletenica polna jagod.“ Potem jej da še košček trdega kruha, rekoč: „To lahko celi dan ješ,“ sama pri sebi pa si misli: „Na prostem bo tako lakote oslabela, da bo zmrznila, in več je ne bo nazaj.“

Deklica uboga, napravi se v papirnato obleko ter odide s pletenico. Vse pa je na dolgo in široko s snegom pokrito in ni je videti zelene bilke. Prišedša v gojzd zagleda majhno hišico, iz katere gleda troje pritlikovcev. Pristopi, jim vošči „dober dan“ ter potrka. Ko pokličejo: „Le noter,“ vstopi ter se vsede na klop k peči, da bi se pogrela in suhi kruhek pojedla. Možički pa pravijo: „Daj tudi nam malo kruha.“ „O rada,“ odgovori, prelomi svoj košček ter jim da polovico. „Kaj pa hočeš po zimi in v tako tenkem oblačili v gojzdu?“ jo prašajo. „Oh, jagod moram nabrati polno košarico, prej ne smem priti domu.“ Ko sne svojo borno skorjo, jej pravijo: „Pojdi s to metlo od zadnjih vrat sneg odmest.“ Ko je deklica zunaj, pra-

vijo možički mej sabo: „Kaj jej čemo podariti, ker je tako pridna in dobra ter je svoj kruhek z nami delila?“ Prvi pravi: „Jaz jej darujem, da bo dan na dan lepša.“ Drugi spregovori: „Jaz jej dam, da jej bo pri vsaki besedi zlat iz ust padel.“ Tretji pa jima reče: „Jaz jej darujem, da bo prišel kralj in jo vzel za svojo ženo.“

Deklica pa stori, kakor so jej pritlikovci ukazali, pometa sneg za hišico izpred praga, in kaj pač mislite, da je našla? Same zrele jagode, temnorudeče jagode pokažejo se izpod snega. Radostna jih natrga polno košarico, se zahvali lepo svojim dobrotnikom ter v urnem teku hiti proti domu, da bi jih prej prinesla svoji mačehi. Ko vstopi ter vošči „dober večer,“ padeta jej dva zlata iz ust. Potem pripoveduje, kaj da je v gojzdu doživela, in pri vsaki besedi jej pade zlat iz ust, da so jih kmalo vsa tla polna. Hči hudobne mačehe pa zakliče: „Glejte si razposajenost, kako denar po tleh razmetava,“ skrivaj pa jo vendar zavida ter sklene, da bo tudi ona šla po jagode. Mati pa jej reče: „Tega nikar, ljuba hčerka, preveč je mraz in utegnila bi mi zmrzniti.“ Ker pa le ne miruje, slednjič njena mati dovoli, napravi krasen kožuh, kateri mora obleči, ter jej da na na pot obilo maslenega kruha in pogače.

Deklica gre v gojzd naravnost proti hišici. Trije možički so zopet pri oknu, pa ne pozdravi jih, še ne ozre se na-nje ter prilomasti v sobo, se vsede k peči ter začne jesti svoj masleni kruh in svojo pogačo. „Daj tudi nam malo dobrega kruha,“ zakličejo pritlikovci. Pa odgovori jim: „Kaj pa še, saj še sama nimam dosti.“ Ko pojé, jej pravijo: „Tu imaš metlo, pometi pred durmi za hišico.“ „Pometajte sami, kaj mislite, da sem vaša dekla,“ se jim ošabno odreže. Ko pa vidi, da jej ničesar nečejo podariti, odide slabe volje. Sedaj pravijo pritlikovci: „Kaj jej čemo dati,

ko je tako poredna ter ima tako hudobno zavidno srce, da nikomur nič ne privošči?“ Prvi pravi: „Jaz jej dam, da bo dan na dan grša.“ Drugi spregovori: „Jaz jej darujem, da jej bo pri vsaki besedi iz ust krastača skočila.“ Tretji jima pa reče: „Jaz pa jej iz srca privoščim in določujem, da naj nesrečne smrti umrje.“ Deklica išče zunaj jagode, ko jih pa ne najde, gre vsa črna domov. In ko usta odpre ter hoče svoji materi povedati, kaj da se jej je v gojzdu pripetilo, skoči jej pri vsaki besedi krastača iz ust, da se nesrečnica vsem ljudem studi.

To pa mačeho še bolj jezi in vedno premišluje, kako bi bolj možovo hčerko trpinčila, ki je z vsakim dnevom lepša. Slednjič vzame kotel, ga pristavi k ognju in skuha v njem prejo. Ko je skuhana, jo naloži deklici na ramo, jej da sekuro v roko ter jej ukaže, da naj gre k reki, naj izseka v led luknjo ter prejo zravna. Uboga jo, odide ter seka luknjo v led, in ko tako pridno dela, pripelje se voz, v katerem sedi sam kralj. Voz se ustavi in kralj povprašuje: „Otrok moj, kdo si? Kaj počenjaš tu?“ „Uboga zapuščena deklica sem in prejo zravnavam.“ Kralju se zasmili, in ko vidi, da je tako lepa, pravi: „Ali se hočeš z menoj peljati?“ „O, srčno rada,“ mu odgovori, ker vesela je, da pride od hudobne mačeha in njene grde hčere.

Vsede se v voz ter se odpelje s kraljem, in ko pridejo v grad, praznujejo z veliko krasoto ženitovanje, kakor so pritlikovci v gojzdu prorokovali. Leto potem dobi kraljica dečka, in ko čuje mačeha o veliki njeni sreči, pride s svojo hčerjo v grad, kakor da bi hotela kraljico obiskati. Ko pa se enkrat kralj odpelje ter sicer tudi ni nikogar navzočega, zgrabi hudobna mačeha kraljico za glavo, hči njena pri nogah, zdignete jo iz postelje ter vržete skozi okno v mimo tekočo reko. Potem se vleže grda hči v posteljo in

starka jo pokrije črez glavo. Ko se kralj zopet povrne ter hoče s svojo ženo govoriti, zakliče starka: „Tiho, tiho, to sedaj ni dobro, kajti močno se poti in najbolje jej de mir.“ Kralj si pri tem nič hudega ne misli ter pride zopet drugo jutro, ko pa s svojo ženo govori, skačejo tej pri vsaki besedi iz ust krastače, ko so jej prej vendar zlati iz ust padali. Tedaj kralj v skrbeh povprašuje, kaj da je to, pa starka ga tolaži, da so to nasledki hudega potu, da se bodo pa že zgubili.

Po noči vidi pa kuhinjski učenec, kako po reki priplava raca ter govori:

„Povejte mi, povejte,
Kaj kralj da dela moj?
Al' spava že, al' spava,
Al' čuva še nocoj?“

Ko jej pa nikdo ne odgovori, nadaljuje:

„Kaj gostje moji pač počno?“

Odgovori jej kuhinjski učenec:

„Ti spavajo že vsi trdno.“

Raca povprašuje dalje:

„Oj kje je dete mi ljubo?“

Odgovori jej:

„To spava v zibeljki sladko.“

Zdajci pride v grad v podobi prave kraljice, stopi k otroku, mu da piti, porahlja posteljico, v kojoj ga zopet nazaj položi in ga pokrije, ter zopet kot raca odplava po vodi. Tako se prikaže dve noči, tretjo pa pravi kuhinjskemu učencu: „Pojdi in povej kralju, da naj vzame svoj meč ter ga na pragu trikrat nad mano zavihti.“ Deček hitro teče h kralju in mu vse to pove, kralj vzame svoj meč ter ga trikrat nad zakletim duhom zavihti. V tem trenutku stoji pred njim prava kraljica, čila, živa in zdrava, kakor je bila prej.

Kralj se razveseli, toda kraljico skrije v čumnato do nedelje, ko se ima otrok krstíti. Ko pridejo iz ka-

pelice, pravi: „Kaj zasluži človek, ki družega iz postelje zvleče ter v vodo vrže?“ „Nič boljšega,“ mu odgovori starka, „kakor da se hudobnež vtakne v sod, v kateri je polno ostrih žrebljev nabitih, ter da se vrže po bregu, dokler ne pade v veliko reko.“ Tu pravi kralj: „Izgovorila si svojo lastno obsodbo,“ ter da prinese tak sod, v kateri vtaknejo hudobno mačeho in njeno grdo hčer, potem pribijejo pokrov ter vržejo po strmem bregu sod, ki kmalo v globoko reko zdrči.

Tri predice.

Bila je neka deklica celo lena in ni hotela presti, mati naj jo je še tako priganjala, ni je pripravila k delu. Slednjič mine mater potrpežljivost ter jo togotna pretepe, da se začne glasno jokati. Slučajno pa se kraljica ravno mimo pelje, in ko sliši jok, ukaže vstaviti ter vstopi v hišo rekoč: „Žena, zakaj pretepate tako svojo hčer, da se na cesto čuje?“ Mati se sramuje povedati kraljici, kako da je hči njena lena ter pravi: „Ne morem jo spraviti od kolovrata, noč in dan hoče presti, jaz pa sem revna in jej ne morem nikdar dosti predila preskrbeti.“ Kraljica odgovori: „Ni je stvari, kojo bi rajše poslušala, kakor če kdo prede, in nikdar nisem bolj vesela, kakor če vidim, kako urno se kolovrati vrte. Dajte mi svojo hčerko v grad, jaz imam dosti predila, pri meni lahko prede, kolikor se jej spoljubi.“ Mati je seveda s tem zadovoljna, in kraljica vzame deklico seboj. Ko pridejo v grad, jo pelje v tri hrame, ki so od vrha do tal polni najlepšega predila. „Sedaj mi spredi to predilo,“ jej pravi kraljica, „in kadar boš gotova, dala ti bom svojega najstaršega sina za moža; akoravno si revna, to nič ne de, ker tvoja neutrudljiva pridnost je več vredna, ko največje bogastvo.“ Deklica se v srcu prestraši, ker takoj sprevidi, da predila ne more spresti, ako tudi tristo let dan na dan od zjutraj do večera nepretegoma dela. Ko je sama, začne britko jokati

ter tako sedi tri dni, ne da bi za delo prijala. Tretji dan pride kraljica, in ko vidi, da še ni nič naprejenega, se začudi, deklica pa se oproščuje, češ, da same žalosti zaradi od ločitve ljube matere ni mogla začeti. Kraljica je s tem potolažena, odhajaje pa pravi: „Jutri moraš z delom pričeti.“

Ko je deklica zopet sama, si ne zna svetovati in pomagati, ter v svoji tugi stopi k oknu. Tu zagleda tri žene, kojih ena ima široko plošnato nogo, druga tako veliko spodnjo ustnico, da jej črez brado visi, tretja pa grozno širok palec na desni roki. Vse tri obstanejo pod oknom, pogledajo kviško ter prašajo deklico, kaj da jej je. Potoži jim svojo nadlogo, te pa jej ponudijo svojo pomoč, rekoč: „Ako nas boš na ženitovanje povabila, ako se nas ne boš sramovala ter nas boš imenovala svoje ljube sestričine ter k svoji mizi posadila, spredle ti bomo vse predilo in to v kratkem času.“ „Srčno rada,“ jim odgovori, „le vstopite in takoj se polotite dela.“ Odpre jim ter v prvi shrambi napravi prostor tem čudnim ženam, te pa se vsedejo ter prično presti. Prva vleče nit ter goni kolovrat, druga namaka nit, tretja pa jo suče ter vdarja s palcem ob mizo, pri vsacem vdarcu pa pa pade veliko najtenkejše preje na tla. Kraljici skriva tri predice, vsaki dan pa jej razkazuje množino gotove preje, da jo ta nikdar ne more prehvaliti. Ko je prva shramba prazna, pride na vrsto druga, potem tretja, in kmalo je delo pri konci. Sedaj se tri žene poslovijo ter pravijo deklici: „Ne zabi, kar si obljubila, in srečna bodeš.“

Ko deklica pokaže kraljici prazne shrambe in velik kup preje, napravi ženitovanje, in ženin se zelo veseli, da bo dobil tako priročno in pridno ženo, ter jo grozno hvali. „Imam tri sestričine,“ pravi deklica, „in ker so mi veliko dobrega storile, jih tudi v svoji sreči ne smem pozabiti: dovolite mi, da jih na svate po-

vabim ter da se k moji mizi vsedejo.“ Kraljica in ženin dovolita. Ko se prične slovesnost, vstopijo tri žene v čudnih opravah in nevesta pravi: „Dobro došle, ljube sestričine!“ „Oj,“ praša jo ženin, „kako si se pa s temi grdimi plašili sprijaznila?“ In pristopivši k njim praša prvo: „Od kod imate tako neznano široko nogo?“ „Od tod, ker dolgo časa že kolovrate gonim.“ Potem praša drugo: „Kako da imate tako veliko ustnico?“ Odgovori mu: „Zaradi tega, ker veliko predem in pri tem nit slinim.“ Slednjič se obrne k tretji: „Kaj pa pomen to, da imate tako širok palec na desni roki?“ „To pomeni, da sem veliko predla in pri tem nit suka a s palcem.“ Zdaj se vstraši kraljič ter pravi: „Od danes naprej se moja lepa nevesta ne sme več dotakniti kolovrata.“ — Tako so žene rešile mlado deklico zopernega dela za vse njeno življenje.

Janezek in Jerica.

Pred velikim gojzdom je bival ubog drvar s svojo ženo in dvema otrokoma; dečku je bilo ime Janezek, deklici pa Jerica. Malo so imeli jesti, in ko je prišla draginja v deželo, si tudi vsakdanjega kruha ni mogel več prislužiti. Zvečer se vleže v posteljo, začne premišljevati svojč bedo, globoko vzdihne ter pravi svoji ženi: „Kaj bo iz nas? Svojih ubozih otrok ne bodeva mogla preskrbovati, ko še sama nimava kaj v usta djati!“ „Veš kaj, mož,“ pravi žena, „jutri zjutraj na vse zgodaj vzemiva otroka seboj v gojzd, zakuriva ogenj v najtemnejši goščavi ter ju pustiva sama; ne bota več našla domov in znebila se bova nadležnikov.“ „Ne, žena,“ odgovori mož, „tega pa ne storim, kako naj svoja ljuba otroka pustim sama v gojzdu, da jih bodo potem zveri hitro zasačile in raztrgale.“ „O ti norec,“ pravi žena, „potem moramo pa vsi štirje gladu umreti; kar vstani in pojdi grobove za nas kopati,“ in ne miruje prej, dokler v to ne privoli. „Uboga otroka se mi pa vendar smilita,“ pravi mož.

Otroka pa tudi ne moreta lakote spati in slišita, kaj da mačeha očetu pravi. Jerica se britko joče, rekoč: „Sedaj naju je pa konec.“ „Le tiho bodi, Jerica,“ tolaži jo Janezek, „ne tarnaj mi toliko, jaz bom že pomagal.“ Ko oče in mačeha zaspita, vstane, se obleče, odpre tiho vrata ter se skrivaj splazi na prosto.

Tukaj luna jasno sveti, in beli kremenčki, ki leže pred hišo, se svetijo kakor sami srebrniki. Janezek se pripogne ter si jih toliko v žep nabaše, kar jih more le vanj spraviti. Potem gre nazaj v hišo ter pravi Jerici: „Le potolažena zaspi, Bog naju ne bo zapustil.“ Rekši se tudi sam vleže v posteljo.

Ko napoči dan, predno je še solnce izšlo, pride mačeha otroka klicat: „Vstanita, lenobeža, da gremo v gojzd drva nabirat.“ Potem da vsakemu košček kruha, rekoč: „To je za kosilo, ne jejta pred opoldanom, ker danes ne dobita nič več.“ Jerica spravi kruh pod predpasnik, ker ima Janezek kamenčke v žepu. Potem se odpravijo skupaj na pot. Ko nekaj časa hodijo, postoji deček ter se ozre na hišico, in to velikrat ponavlja. Oče pravi: „Kaj postajaš, Janezek, pazi se, da se ne zgubiš.“ „Oh oče,“ odgovori Janezek, „po svoji beli mačici se oziram, ki sedi na strehi ter se hoče od mene posloviti.“ Mačeha se huduje: „Tepec, to ni mačka, to je zjutranje solnce, ki dimnik obseva.“ Janezek pa se ne ozira po mačici, marveč le stresa po tleh bele kremenčke.

Prišedši sredi gojzda spregovori oče: „Sedaj naberita suhljadi, otroka, da zapalim ogenj, ker mrzlo je.“ Janezek in Jerica storita, kakor se jima je ukazalo. Ko se plamen visoko dviguje, pravi mačeha: „Sedaj se k ognju vlezita in se odpočijta; midva greva drva sekati, in ko bova go ova, bodeva zopet po vaju prišla.“

Janezek in Jerica se vsedeta k ognju, in ko pride opoldanska ura, snesta svoj kruh. In ker slišita, kako sekira po deblih vdarja mislita, da je oče v bližini. To pa ni sekira, ampak le velika veja, katero je oče na suho drevo privezal in kojoj veter sem ter tje guglje, da se ob deblo zadeva. Ko že dolgo tako sedita, postaneta trudna ter zaspita. Slednjič se zbudita, pa črna noč ju obdaja.

Jerica se začne jokati: „Kako naj sedaj prideva iz temnega gojzda?“ Janezek pa jo tolaži: „Le čakaj, da luna zasije, potem bova že našla pravo pot.“ Ko se bleda polna luna skozi drevje posveti, prime deček svojo sestrnico za roko ter jo pelje domov, ker kremenčki se svetijo kakor novi sreberniki ter jim kažejo pot. Celo noč hodita in proti dnevu prideta do očetove hiše. Potrkata na vrata in ko žena odpre, vidi, da sta to Janezek in Jerica, ter pravi: „Hudobna otroka, kaj sta tako dolgo v gojzdu spala, mislila sva, da nočete več domov priti.“ Oče pa se razveseli, ker vest ga je pekla, da ju je sama v gojzdu pustil.

Ne dolgo potem potrkata na vrata zopet skrb in lakota, in otroka slišita, kako pravi mačeha v postelji očetu: „Zopet smo vse pojedli, kar smo imeli, še pol hleba imamo, potem pa je vsega konec. Otroka morata od hiše, peljati ju morava globokeje v gojzd, da ne bodeta več domov našla, sicer je ni rešitve za naju.“ Mož noče v to privoliti, rekoč: „Pač je bolje, da zadnji grižljaj z otroci deliš.“ Žena pa ne sluša njegovih besedi, ga ošteva in mu vso nadlogo očita. Ker pa je že prvipot nelepo z otroci ravnal, mora tudi sedaj zlobni mačehi odjenjati.

Otroka pa še bditā in vse slišita. Ko stariša spita, vstane Janezek ter hoče zopet iti kremenov nabrat, kakor prvipot, pa mačeha je hišna vrata zaprla in Janezek jih ne more odpreti. Vendar tolaži svojo sestrnico: „Ne jokaj, Jerica, in mirno spavaj, ljubi Bog nama bo že pomagal.“

Zjutraj zgodaj pride žena ter skliče otroka iz postelje. Tudi sedaj dobita vsak svoj košček kruha, pa ta pot ga je še manj. Na poti v gojzd zdrobi Janezek svoj kruh v žepu in od časa do časa vrže nekoliko drobtinic na tla. „Kaj postajaš vedno, Janezek,“ pravi oče, „pojdi brzo za nami.“ „Oziram se po svojem golobčku na strehi, ki se hoče od mene posloviti,“

odgovori deček. „Tepec,“ zarohni mačeha nad njim, „to ni tvoj golobček, to je jutranje solnce, ki dimnik obseva.“ Janezek pa s časom vse drobtinice po tleh razmeče.

Žena pelje otroka še globokeje v gojzd, kjer še v svojem življenji nista nikdar bila. Zopet prižge veliko gromado in mačeha pravi: „Obsedita, otroka, in če postaneta trudna, lahko malo zaspita; midva greva v gojzd drva sekati, in kadar bodeva gotova, prišla bova po vaju.“ Ko pride opoldan, deli Jerica svoj kruhek z Janezkom, ker je ta svoj kos po poti razdrobil; potem pa zaspita, in ko razprostre noč svoja črna krila, ne pride nikdo k otrokoma. Pozno se zbudita in Janezek tolaži svojo sestrnico: „Le počakaj, da luna zasiže, potem bova videla drobtinice, katere sem potresal in našla bova pravo pot.“ Ko luna posveti, iščeta drobtinice, pa nobene ne najdeta, kajti mnogoštevilni ptički, ki po gojzdu in polji letajo, so jih pojedli. Janezek pravi: „Nič se ne boj, bova že našla pot“, pa ne najdeta je. Celo noč hodita, in drugi dan tudi od zore do mraka, toda iz gojzda ne prideta in grozno sta lačna, ker družega nimata jesti, kakor nekoliko jagod, ki v gojzdu rastejo. In ker sta tako trudna, da ju nočejo noge več nositi, se vležeta pod drevo ter zaspita.

Tretje jutro je že, odkar sta zapustila očetovo hišo. Zopet hodita naprej, pa vedno globokeje v gojzd, in ne manjka dosti, da ne onemoreta. Opoldan zagledata lepega belega ptička, ki na vejici sedi in tako krasno poje, da obstojita in poslušata. Potem odrfči na bližnjo vejico, otroka mu sledita, in to se tako dolgo ponavlja, da prideta do majhne hišice, na koje streho se ptiček vsede, in ko prav blizu prideta, vidita, da je hišica iz samega kruha in s pogačami pokrita, okna pa da so iz čistega sladkorja. „Oho, to bo pa

dobra južina,“ pravi Janezek. „Jaz bom pokusil kos strehe, ti pa si odlomi malo okna, to je sladko.“ Janezek odlomi nekoliko strehe, Jerica pa gre k oknu ter začne po njem praskati. Zdajci zakliče tenek glas iz sobice: „Kdo praska po oknu, kdo je zunaj?“ Otroka odgovorita:

„Vetrič pihlja,
Otrok iz neba,“

ter mirno naprej jesta, ker lačna sta zelo. Janezek hudo poškoduje streho, Jerica pa si ulomi celo ploščo iz okna, s katero se vsede ter si jo privošči. Naenkrat se vrata odpro in prikaže se stara kruljeva žena. Otroka se silno vstrašita, da jima vse iz rok pade. Starka pa kima z glavo, rekoč: „Oj, ljuba otročiča, kdo vaju je semkaj pripeljal? Le noter pojdita in pri meni ostanita, tukaj se vama bo dobro godilo.“ Prime ju za roko ter pelje v hišo. In dobra večerja ju že čaka na mizi, mleko, potica, jabolka in orehi. Potem se vležeta Janezek in Jerica v dve belo postlani posteljici, in oba mislita, da sta v nebesih.

Starka pa se je le tako prijazno delala, ker to je hudobna čarovnica, ki otroke lovi, in postavila je hišico iz kruha le zaradi tega, da ju je semkaj zvalila. Kadar je dobila v pest kacega otroka, hitro ga je umorila, skuhala in pojedla, in to je bil njeni največji praznik. Ko sta se Janezek in Jerica hišici približavala, smejala se je zlobno in zaničljivo vskliknila: „Ta dva mi ne bodeta ušla.“ — Zjutraj zgodaj, predno se otroka še zbudita, vstane že babura, ju gre gledat, in ko zapazi, da imata rudeča lica in mirno spita, zamrmra: „To bo dobra pečenka.“ Potem zgrabi Janezka s svojima suhima rokama ter ga nese v majhen hlev. Naj vpije, kolikor hoče, nič mu ne pomaga: brez usmiljenja se vrata za njim zapro. Zdaj gre k Jerici, jo zbudi ter kriči: „Hitro vstani, lenoba, da boš šla po vodo in svojemu bratu kaj dobrega skuhala! Kaj se oziraš? Janezek sedi

v hlevu ter se mora zrediti, in če bo enkrat debel, ga bom pojedla.“ Tu se začne Jerica britko jokati, pa vse je zastonj, storiti mora, kakor jej hudobna čarovnica ukazuje.

Ubozemu Janezku se od sedaj naprej najboljša jedila kuhajo, Jerica pa dobiva same rakove lupine. Vsako jutro prilomasti starka k hlevu ter zakliče: „Janezek, pomoli prst skozi špranjo, da potipam, če boš kmalo zrejen.“ Janezek pomoli koščico in starka, ki slabo vidi, misli, da je to Janezkov prst ter se čudi, da je vedno in vedno tako suh. Ko tako štirje tedni preteko, ter se Janezkov prst še vedno noče zdebeliti, postane starka huda ter noče več čakati. „Hej. Jerica,“ zakliče, „nanosi vode in brzo: naj bo Janezek suh ali debel, jutri ga bom zaklala in skuhala.“ Oj, kako tarna uboga sestrice, ko mora vodo nositi, in kako jej teko po licih britke solzice! „Ljubi Bog, pomagaj nama vendar“, zakliče v svoji britkosti, „mari bi naju bile v gozdu zveri raztrgale, bi bila vsaj skupaj umrla!“ „Kremži se, kolikor ti je drago,“ pravi starka, „to ti vse nič ne pomaga.“

Zjutraj zgodaj mora Jerica v kuhinjo iti, obesiti hotel z vodo ter ogenj nažgati: „Najprvo bom pekla,“ pravi čarovnica, „peč je že razgreta in testo je tudi že gotovo.“ Rekši suje Jerico pred peč, iz katere švigajo plameni. „Zlezi noter,“ pravi starka, „in poglej, če je dobro zakurjeno, da bom potem kruh vmesila.“ Če bi bila Jerica notri, zaprla bi peč, da bi se spekla in bi jo potem tudi snedla. Deklica pa zapazi, kaj da namerava, ter pravi: „Kako naj pa storim, da bom prišla noter?“ „Neumna goska ti,“ zarenči nad njo, „luknja je dosti velika, da bi lahko jaz sama vanjo zlezla,“ prišepa zraven ter vtakne glavo v peč. Zdaj jo Jerica močno sune, da se s celoma v peč zvrne, ter zapre železna vrata. Hu! kako čarovnica tuli, kar

groza preletava človeka! Jerica pa teče proč in brezbožna hudobnica mora žalostno zgoreti.

Jerica hiti naravnost k Janezku, odpre hlev ter zakliče: „Rešena sva. hudobna čarovnica je mrtva!“ Janezek skoči na prosto, kakor ptiček iz kletke, kadar se mu vrata odpro. Kako se radujeta, kako poskakujeta in se objemata! In ker se jima ni ničesar več bati, gresta v hišico, kjer stoji polno zabojev, v njih pa so biseri in dragoceni kameni. „Ti so še boljši, kakor kremenj,“ pravi Janezek ter si jih vse žepe napolni, kar jih le more spraviti, in Jerica pravi: „Jaz hočem tudi kaj domu prinesiti,“ ter si jih natlači v predpasnik. „Zdaj pa le od tod,“ pravi Janezek, „da prideva iz zakletega gojzda.“ Ko hodita nekaj ur, prideta do velike vode. „Tu črez pa ne moreva,“ spregovori Janezek, „ne vidim niti mostu, niti brvi.“ „Tudi ni nobenega čolnička,“ pravi Jerica, „samo bela racka plava, če to poprosim, prepeljala naju bo na ono stran.“ Glasno zakliče:

„Račica, oj racka bela,
Kaj dolgo sva že tu sedela;
Prenesi naju črez vodo,
Storiti to ti ni težko.“

Racka priplava, Janezek se jej vsede na hrbet, ter pravi sestrici, naj k njemu prisede. „Ne,“ odgovori Jerica, „prenevarno bi bilo, po vrsti naju naj prenese.“ Dobra živalica to tudi stori, in ko sta na drugi strani ter nekaj časa hodita, postaja jima gojzd vedno bolj znan in slednjič zagledata od daleč očetovo hišo. Tu se spustita v dir, planeta v sobo ter se okleneta očeta okolo vratu. Mož ni imel več mirne ure, odkar je otroka v gojzdu pustil, mačeha pa je umrla. Jerica razgrne svoj predpasnik, da se biseri in dragoceni kameni kakor solnce zablisketajo, Janezek pa jih veliko iz žepov pest za pestjo izmeče. Zdaj je vseh skrbi

in lakote konec in v samem veselji žive srečno do svoje smrti. Ako to pravljico čitaš in pri tem ne zaspíš, vloviti si smeš v plačilo koj miš, ki tam-le v kotu škrablja, potem pa si daj iz njene kože napraviti veliko kučmo, ki te bo sedem hudih zim grela.

28. IX. 1946

Matija Gerber,

založnik, trgovec s papirjem in
knjigovez v Ljubljani

priporoča nadalje

Knjižnica slovenske mladini

izdal

Ivan Tomšič,

učitelj na c. kr. vadnici v Ljubljani.

II. knjiga.

Peter Rokodelčič.

Poučna povest odrasle slovenske mladini.

III. knjiga.

Sreča v Nesreči.

Poučna povest odrasle slovenske mladini.

Tisoč in ena noč, Šmidove spise,

I. in II. in vse naslednje zvezke.